

ERNEST VALKO

REFORMA SÚDNICTVA V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Bratislava 2006

Obsah

Úvod.....	3
Ciele reformy súdnictva	4
Návrhy reformy súdnictva	6
I. Zvýšenie efektívnosti fungovania súdneho systému	6
II. Vytvorenie personálnych predpokladov pre kvalifikované, nezávislé a nestranné rozhodovanie sudcov	12
III. Zvýšenie miery informovanosti verejnosti, predvídateľnosti práva a kontroly výkonu súdnictva zo strany verejnosti	20
IV. Zvýšenie miery garancie ochrany základných ľudských práv a slobôd	22
V. Zrýchlenie občianskeho súdneho konania	26
VI. Zvýšenie miery spravodlivosti v občianskom súdnom konaní	31
Záver.....	36
O autorovi	37

Úvod

Napriek všetkým zmenám po roku 1989 je slovenské súdnictvo podnes neefektívne. Na verejnosti panuje oprávnený pocit, že nie je nezávislé, že sa občan ťažko alebo vôbec nemôže domôcť spravodlivosti, že často, a to neraz vo verejne známých prípadoch je právo nevykonateľné alebo sa obchádza rôznymi obštrukciami, že súdy používajú v rozličných prípadoch odlišné kritériá posudzovania a že súdy sú len v malej miere nástrojom na odstránenie korupcie.

Cieľom reformy súdnictva je vytvoriť všetky predpoklady pre to, aby sa súdnictvo v Slovenskej republike dostalo na úroveň najvyspelejších krajín, zaručovalo nastolenie práva a spravodlivosti, aby sa v ňom významnou mierou zvýšila transparentnosť a znížila miera korupcie, a takýmto spôsobom riešiť jeden z kľúčových a najvážnejších celospoločenských problémov v Slovenskej republike.

Predkladaná reforma súdnictva vytvára predpoklady pre odstránenie jeho kľúčových nedostatkov. Vyžaduje si zmenu súčasných zákonov a v niektorých prípadoch aj zmenu Ústavy Slovenskej republiky. Jej cieľom je zvýšenie efektívnosti fungovania súdneho systému, vytvorenie personálnych predpokladov pre kvalifikované, nezávislé a nestranné rozhodovanie sudcov, zvýšenie miery informovanosti verejnosti, predvídateľnosti práva a kontroly výkonu súdnictva zo strany verejnosti, zvýšenie miery garancie ochrany základných ľudských práv a slobôd, zrýchlenie občianskeho súdneho konania.

Ciele reformy súdnictva

Zvýšenie efektívnosti fungovania súdneho systému

Povedie k jasnej a prehľadnej del'be právomocí a kompetencií v celom systéme súdnictva. Hlavným nástrojom je reorganizácia sústavy súdov Slovenskej republiky, ktorú budú tvoriť Najvyšší súd, Najvyšší správny súd, krajské súdy a okresné súdy. Účelom vytvorenia Najvyššieho správneho súdu je oddelenie správnej, občianskoprávnej a trestnoprávnej súdnej agendy, čo povedie k jej väčšej transparentnosti a k zvýšeniu výkonnosti celého súdnictva. Zo zmeny sústavy súdov vyplýva aj potreba zmeniť zloženie Súdnej rady.

Súčasťou zvýšenia efektívnosti fungovania súdneho systému je zmena postavenia prokuratúry, ktorá bude podriadená súdnej moci so všetkými z toho vyplývajúcimi dôsledkami, čo povedie k jej systémovému začleneniu do súdnictva a zbaveniu nekontrolovateľnej pozície.

Osobitným nástrojom zvýšenia efektívnosti fungovania súdneho systému sa stane ďalšie rozširovanie vybavenia súdov, vytváranie podmienok pre súdny manažment na všetkých súdoch, personálne posilňovanie súdov, zakotvenie inštitútu „asistenta“ sudcu Najvyššieho súdu a Najvyššieho správneho súdu, ako aj povinnosť senátov Najvyššieho súdu a Najvyššieho správneho súdu predložiť kolégiu návrh na zjednotenie odchylných právnych názorov a právo člena senátu požiadať, aby sa jeho odlišné stanovisko pripojilo k rozhodnutiu.

Vytvorenie personálnych predpokladov pre kvalifikované, nezávislé a nestranné rozhodovanie súdov

Umožňuje zvýšiť nároky na prácu sudcov a tým podstatne zvýšiť jej kvalitu. Hlavnými nástrojmi sú sprísnenie predpokladov pre ustanovenie do funkcie sudcu, sprísnenie a spresnenie kritérií pre ich kariérny postup, zmena úpravy hodnotenia a úprava disciplinárneho konania sudcov, všeobecné definovanie základných zásad sudcovskej etiky, úprava platových podmienok sudcov, povinnosť sudcu na regresnú náhradu v celej výške aj v prípade, ak jeho previnenie bolo zistené v trestnom konaní, rozšírenie náležitostí majetkového priznania sudcu, možnosť upraviť dočasné pridelenie sudcu aj bez jeho súhlasu, sprísnenie predpokladov pre ustanovenie do funkcie člena Súdnej rady.

Zvýšenie miery informovanosti verejnosti, predvídateľnosti práva a kontroly výkonu súdnictva zo strany verejnosti

Povedie k väčšej transparentnosti rozhodovania súdov a k zníženiu korupcie v súdnictve. Spočíva v uverejňovaní všetkých právoplatných rozhodnutí súdov ako aj zjednocujúceho stanoviska Najvyššieho a Najvyššieho správneho súdu, rozvrhu práce všetkých súdov, informácií o nariadených pojednávaniach a o verejných vyhláseniach rozsudku na internete a v zriadení informačného centra na každom súde.

Zvýšenie miery garancie ochrany základných ľudských práv a slobôd

Sleduje sa ním ochrana občanov pred súdnou zvoľou. Zavádza v Občianskom súdnom poriadku (OSP) inštitút námietky porušenia práva účastníka na zákonného sudcu v každom štádiu súdneho konania, upravuje inštitút „sudcu spravodajcu“, zakotvuje, že o vylúčení sudcu z prejednávania a rozhodovania veci bude vždy rozhodovať iný súd, z rozhodovania vecí v správnom súdnictve budú vylúčení sudcovia, ktorí sa podieľali na prejednaní alebo rozhodovaní veci na správnom orgáne, prostredníctvom ústavnej sťažnosti zabezpečí skutočnú a efektívnu ochranu porušenia ktoréhokoľvek základného práva alebo slobody, umožní sťažovateľovi podávanie návrhov na začatie konania o súlade právneho predpisu nižšej upravnej sily s právnym predpisom vyššej právnej sily alebo s medzinárodnou zmluvou, umožní najvyššiemu správne súdu zrušiť opatrenie správneho orgánu všeobecnej povahy alebo jeho časti.

Zrýchlenie občianskeho súdneho konania

Smeruje k podstatnému zvýšeniu a urýchleniu vykonateľnosti práva. Na dosiahnutie tohto cieľa sa v zákone stanoví právo účastníka konania podať návrh súdu, aby určil lehotu na vykonanie procesného úkonu, u ktorého podľa jeho názoru dochádza k prieťahom v konaní, vylúči možnosť podať odvolanie proti rozsudkom, ktorými bolo rozhodnuté o peňažnom plnení neprevyšujúcom určitú minimálnu sumu, zefektívni sa doručovanie súdnych písomností a predvádzanie svedkov na súdne pojednávanie, upraví sa odročenie pojednávaní, skráti a spresnia sa lehoty pri vydávaní predbežného opatrenia, stanovia a spresnia lehoty pre úkony súdov.

Zvýšenie miery spravodlivosti v občianskom súdnom konaní

Povedie k zvýšeniu práv účastníkov súdneho pojednávania a ku korektnosti súdneho konania. Spočíva v doslovnej protokolácii súdnych pojednávaní, v práve účastníkov konania klásť otázky, v zákaze nútiť účastníkov konania predkladať dôkazy vo svoj neprospech, v možnosti vstupu nového účastníka do konania bez súhlasu odporcu a ďalších prípadov vedenia exekúcie proti inému než tomu, kto je v rozhodnutí označený ako povinný alebo oprávnený, umožní právo na náhradu trov spolupracujúceho advokáta, spresnenie lehôt pre vykonanie úkonu účastníkom konania ako aj úpravu odvolacieho konania, povedie k zmenám v úprave predbežného opatrenia a k rozšíreniu možnosti podania odvolania, stanoví doručovanie dovolania ostatným účastníkom konania a lehotu pre vymáhanie vrátenia zaplateného súdneho poplatku.

Návrhy reformy súdnictva

I. Zvýšenie efektívnosti fungovania súdneho systému

1. Reorganizácia sústavy súdov Slovenskej republiky

Súčasná právna úprava

Podľa v súčasnosti platnej úpravy sústavu súdov tvoria okresné sudy (OS), krajské sudy (KS) a Najvyšší súd Slovenskej republiky (NS SR). Podľa úpravy účinnej od 1. 1. 2006 KS ako sudy prvého stupňa (s výnimkou správneho súdnictva) budú rozhodovať len v sporoch o vzájomné vyporiadanie dávky poskytnutej neprávom alebo vo vyššej výmere, než patrila, medzi zamestnávateľom a príjemcom tejto dávky podľa právnych predpisov o sociálnom zabezpečení, b) v sporoch medzi príslušným orgánom nemocenského poistenia a zamestnávateľom o náhradu škody vzniknutej nesprávnym postupom pri vykonávaní nemocenského poistenia, c) v sporoch týkajúcich sa cudzieho štátu alebo osôb požívajúcich diplomatické imunity a výsady, ak tieto spory patria do právomoci súdov Slovenskej republiky (§ 9 ods. 2 zákona č. 99/1963 Zb.). Aj tieto veci treba presunúť do rozhodovacej právomoci OS ako súdov prvého stupňa; keďže však nejde o veľký počet vecí, je vhodné, aby o nich bol vecne a miestne príslušný rozhodovať vždy len jeden určený okresný súd v sídle KS. Tým, že Najvyšší súd už bude rozhodovať len o mimoriadnych opravných prostriedkoch sa odstráni neštandardný systém, v zmysle ktorého ten istý súd (NS SR) rozhoduje o mimoriadnom opravnom prostriedku proti rozhodnutiu toho istého súdu (NS SR) vydanému v odvolacom konaní. Vytvorením inštitútu KS v sídle Najvyššieho správneho súdu sa vytvorí priestor na preskúmanie rozhodnutí súdu v správnom súdnictve, proti ktorým v súčasnosti nie je možné podať opravný prostriedok (§ 250ja ods. 6 OSP). Vzhľadom na to, že Najvyšší súd by mal rozhodovať už len o mimoriadnych opravných prostriedkoch a vydávať zjednocujúce stanoviská je potrebné zreorganizovať tento súd o. i. znížením počtu jeho sudcov. To sa docieli zánikom doterajšieho NS SR jeho rozdelením na nový Najvyšší súd a Najvyšší správny súd s tým, že doterajší sudcovia NS SR sa ex lege stanú sudcami KS v BA.

Navrhovaná zmena:

- (i) Sústavu súdov budú tvoriť Najvyšší súd, Najvyšší správny súd, krajské sudy a okresné sudy.
- (ii) Doterajší NS SR zanikne a vznikne nový Najvyšší správny súd a nový Najvyšší súd. Na každom z týchto nových súdov by malo pôsobiť max. 15 sudcov.
- (iii) Všetci doterajší sudcovia NS SR sa stanú ex lege sudcami krajského súdu v Bratislave.
- (iv) Sudcovia nového Najvyššieho súdu a Najvyššieho správneho súdu budú vybraní vo výberovom konaní podľa vopred stanovených kritérií, na základe ktorého sa zo sudcov všetkých krajských súdov v SR, ktorí sa prihlásia do výberového konania, vyberú sudcovia na nový Najvyšší súd a Najvyšší správny súd. Členov výberovej komisie vymenuje Súdna rada na návrh sudcovských rád a na návrh ministerstva. Zákon rámcovo upraví zásady tohto výberového konania, kritériá výberového konania a váhu jednotlivých kritérií. V podrobnostiach tieto zásady budú schválené Súdnou radou po dohode s ministrom spravodlivosti SR.
- (v) Prvostupňovým súdom bude okresný súd; veci uvedené v § 9 ods. 2 OSP bude rozhodovať určený okresný súd v sídle každého krajského súdu.
- (vi) Krajský súd bude súdom druhého stupňa vo veciach, v ktorých rozhodovali v prvom stupni okresné sudy.
- (vii) Najvyšší súd bude rozhodovať o mimoriadnych opravných prostriedkoch - dovolaní a mimoriadnom dovolaní a vydávať zjednocujúce stanoviská.

(viii) Ako súdy prvého stupňa budú v správnom súdnictve rozhodovať vždy KS; vo veciach uvedených v § 246 ods. 2 OSP bude rozhodovať KS v sídle Najvyššieho správneho súdu. Na KS budú správne súdnictvo zásadne vykonávať špecializované 3-členné správne senáty a v zákonom stanovených prípadoch špecializovaní samosudcovia.

(ix) Najvyšší správny súd ako prvostupňový súd bez možnosti odvolania bude rozhodovať len vo výnimočných prípadoch vyžadujúcich rýchle a kvalifikované rozhodnutie, ako napr. konanie vo veciach registrácie kandidátnych listín pre voľby do NR SR, konanie vo veciach prijatia návrhu na kandidáta na funkciu prezidenta SR a pod.

(x) Všetky rozhodnutia KS, vrátane KS v sídle Najvyššieho správneho súdu, vydané v prvom stupni v rámci správneho súdnictva bude môcť preskúmať na základe opravného prostriedku Najvyšší správny súd.

(xi) Najvyšší správny súd bude v správnom súdnictve vydávať zjednocujúce stanoviská. Zároveň Najvyšší správny súd by mal rozhodovať kladné a záporné kompetenčné spory medzi správnymi orgánmi.

(xii) Najvyšší správny súd obdobne ako Najvyšší súd bude vydávať Zbierku vybraných rozhodnutí Najvyššieho správneho súdu a KS ako aj stanoviská a zásadné uznesenia Najvyššieho správneho súdu.

(xiii) Vzhľadom na uvedenú reorganizáciu systému súdnictva bude potrebné novelizovať čl. 143 ods. 1 Ústavy SR, ktorý bude stanovovať, že sústavu súdov tvoria Najvyšší súd, Najvyšší správny súd a ostatné súdy, potrebné na všetkých miestach Ústavy SR, kde sa používa pojem „Najvyšší súd Slovenskej republiky“ nahradiť tento pojmom „Najvyšší súd“, potrebné vzhľadom na znenie čl. 148 ods. 1 Ústavy SR (ako aj zákona č. 385/2000 Z.z.) prijať ústavný zákon, v zmysle ktorého sa všetci sudcovia NS SR stávajú sudcami KS v BA s tým, že im bude ponechaný ich príjem pred preložením, ak je vyšší ako plat, ktorý by im patril po preložení, vhodné novelizovať čl. 145 Ústavy SR, v zmysle ktorého predseda a podpredseda Najvyššieho správneho súdu budú menovaní obdobne ako predseda a podpredseda Najvyššieho súdu.

Alternatíva:

(i) Sústavu súdov budú tvoriť NS SR, Hlavný súd so sídlom v Bratislave, krajské súdy a okresné súdy.

(ii) Hlavný súd bude rozhodovať:

- o odvolaniach proti rozhodnutiam KS, v ktorých rozhodujú ako súdy prvého stupňa (§ 9 ods. 2 OSP),
- o odvolaniach proti rozhodnutiam KS vydaných v správnom súdnictve,
- vo výnimočných prípadoch uvedených v § 146 ods. 2 OSP bude v správnom súdnictve rozhodovať ako súd prvého stupňa.

(iii) NS SR bude rozhodovať:

- o dovolaniach a mimoriadnych dovolaniach a vydávať zjednocujúce stanoviská,
- odvolaniach proti rozhodnutiam Hlavného súdu vydaným v 1. stupni.

(iii) Všetci doterajší sudcovia NS SR sa stanú *ex lege* sudcami Hlavného súdu.

Sudcovia NS SR budú vybraní vo výberovom konaní podľa vopred stanovených kritérií, na základe ktorého sa zo sudcov Hlavného súdu a všetkých KS v SR, ktorí sa prihlásia do výberového konania, vyberú sudcovia na NS SR. Členov výberovej komisie vymenuje Súdna rada na návrh sudcovských rád a na návrh ministerstva. Zákon rámcovo upraví zásady tohto výberového konania, kritériá výberového konania a váhu jednotlivých kritérií. V podrobnostiach tieto zásady budú schválené Súdnu radou po dohode s ministrom spravodlivosti SR.

(iv) Vzhľadom na uvedenú reorganizáciu systému súdnictva bude potrebné vzhľadom na znenie čl. 148 ods. 1 Ústavy SR (ako aj zákona č. 385/2000 Z.z.) prijať ústavný zákon, v zmysle ktorého sa všetci sudcovia NS SR stávajú sudcami Hlavného súdu s tým, že im bude ponechaný ich príjem pred preložením, ak je vyšší ako plat, ktorý by im patril po preložení.

2. Zmena postavenie prokuratúry

Súčasná právna úprava

Podľa v súčasnosti platnej úpravy je prokuratúra zaradená do samostatnej ôsmej hlavy Ústavy SR. Podľa stanoviska Ústavného súdu SR však prokuratúra patrí do sústavy výkonnej moci (nález ÚS SR z 10. 9. 1996, sp. zn. PL. ÚS 43/95).

Navrhovaná zmena:

- (i) Prokuratúra by mala byť podradená pod súdnu moc so všetkými dôsledkami z toho vyplývajúcimi (disciplinárna zodpovednosť a atď.).
- (ii) Vzhľadom na uvedenú zmenu bude potrebné zmeniť Ústavu SR tak, že prokuratúra bude zaradená do 7. hlavy Ústavy SR upravujúcej súdnu moc.

3. Zmena zloženia Súdnej rady

Súčasná právna úprava.

Podľa súčasnej právnej úpravy (čl. 141a ods. 1 Ústavy SR) predsedom Súdnej rady Slovenskej republiky je predseda Najvyššieho súdu Slovenskej republiky. Jej ďalšími členmi sú a) ôsmi sudcovia, ktorých volia a odvolávajú sudcovia Slovenskej republiky, b) traja členovia, ktorých volí a odvoláva Národná rada Slovenskej republiky, c) traja členovia, ktorých vymenúva a odvoláva prezident Slovenskej republiky, d) traja členovia, ktorých vymenúva a odvoláva vláda Slovenskej republiky.

Navrhovaná zmena:

- (i) Vzhľadom na vytvorenie Najvyššieho správneho súdu (čl. I. bod 1) a podradenie prokuratúry súdnej moci (čl. I. bod 2) bude potrebné zmeniť zloženie Súdnej rady, a to nasledovne:
 - ex constitutione budú predseda Najvyššieho správneho súdu a Generálny prokurátor SR členmi Súdnej rady,
 - predseda Najvyššieho správneho súdu bude ex constitutione podpredsedom Súdnej rady,
 - členmi Súdnej rady budú ďalší 6 sudcovia, ktorých volia a odvolávajú sudcovia SR.
- (ii) Uvedená zmena zloženia Súdnej rady vyžaduje zmenu čl. 141a ods. 1 Ústavy SR.

4. Rozširovanie vybavenia súdov

- (i) Všetky súdy by mali byť vybavené výpočtovou technikou a modernými informačnými a komunikačnými technológiami.
- (ii) Súdy by mali mať dostatočný diaľkový prístup do rôznych databáz a evidencií prostredníctvom internetu (kataster nehnuteľností a pod.).
- (iii) Na každom súde by mala byť vytvorené odborné knižnice vybavené aktuálnou odbornou právnickou literatúrou a judikatúrou.

5. Vytváranie podmienok pre súdny manažment na všetkých súdoch

- (i) Na všetkých súdoch v SR by mal byť zavedený fungujúci systém súdneho manažmentu. Preto je potrebné vytvoriť zodpovedajúce podmienky, ako po materiálnej, tak po personálnej stránke.

6. Pokračovanie personálneho posilňovania súdov

- (i) Vzhľadom na zmeny v systéme súdnictva je potrebné personálne sudcami, ako aj súdnymi úradníkmi posilniť súdy, ktoré sú výrazne a neúmerne zaťažené súdnou agendou.

7. Záonné zakotvenie inštitútu „asistenta“ sudcu Najvyššieho súdu a Najvyššieho správneho súdu ako obligatórneho a úprava jeho postavenia

Súčasná právna úprava.

V súčasnosti platná právna úprava (§ 19 zákona č. 757/2004 Z.z.) dáva len možnosť prideliť sudcovi NS SR asistenta bez stanovenia podmienok takéhoto ustanovenia a postavenia asistenta. Táto úprava z hľadiska postavenia sudcov Najvyššieho súdu a významu jeho rozhodnutí je nedostačujúca.

Navrhovaná zmena:

- (i) Úlohou asistenta sudcu bude najmä príprava podkladov, prameňov práva, judikatúry súdov, právnej literatúry a pod. potrebných pre rozhodnutie sudcu.
- (ii) Asistenta sudcu bude menovať a odvolávať predseda Najvyššieho súdu, resp. Najvyššieho správneho súdu na návrh sudcu, o ktorého asistenta ide.
- (iii) Asistent sudcu musí mať vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa na vysokej škole v SR a musí byť bezúhonný.
- (iv) Funkcia asistenta sa bude považovať za zrušenú, ak zanikne funkcia príslušného sudcu.
- (v) Zákon stanoví povinnosť zvyšovania odbornej úrovne asistentov sudcov, ktorú okrem iného bude zabezpečovať, organizovať a vykonávať Justičná akadémia.

8. Povinnosť senátov Najvyššieho súdu a Najvyššieho správneho súdu predložiť príslušnému kolégiu návrh na zjednotenie odchylných právnych názorov v prípade, ak dospejú k odlišnému právnenému názoru už vyjadrenému v inom rozhodnutí Najvyššieho súdu, resp. Najvyššieho správneho súdu; zaujímanie zjednocujúceho stanoviska kolégiom alebo plénom Najvyššieho súdu a Najvyššieho správneho súdu

Súčasná právna úprava.

V súčasnosti platná právna úprava (§ 18 a nasl. zákona č. 757/2004 Z.z.) neupravuje možnosť rozhodovania Najvyššieho súdu vo veľkom senáte. Z hľadiska zabezpečenia zjednocujúcej funkcie Najvyššieho súdu a Najvyššieho správneho súdu je vhodné, aby v prípade, že senát Najvyššieho súdu, resp. Najvyššieho správneho súdu dospeje k právnenému názoru, ktorý je odlišný od právneho názoru už vyjadreného v rozhodnutí Najvyššieho súdu, resp. Najvyššieho správneho súdu, postúpi vec na rozhodnutie veľkému senátu.

Súčasná právna úprava zároveň nestanovuje, kedy zaujíma zjednocujúce stanovisko kolégium a kedy plénum. Je žiadúce upraviť túto problematiku. Podľa v súčasnosti platnej úpravy návrh na zaujatie zjednocujúceho stanoviska môže podať predseda kolégia, predseda Najvyššieho súdu alebo minister spravodlivosti. Je žiadúce, aby tento návrh mohol podať aj veľký senát a podnet na zaujatie zjednocujúceho stanoviska aj predseda KS a predseda OS, ak zistia, že v SR je nejednotná súdna prax ohľadom určitej právnej otázky.

Navrhovaná zmena:

- (i) Najvyšší súd bude rozhodovať v senátoch.
- (ii) V prípade ak senát Najvyššieho súdu dospeje k právnenému názoru, ktorý je odlišný od právneho názoru už vyjadreného v rozhodnutí Najvyššieho súdu, predloží príslušnému kolégiu Najvyššieho súdu návrh na zjednotenie odchylných právnych názorov. Príslušné kolégium rozhodne o zjednotení odchylných právnych názorov uznesením, resp. ak pôjde o otázku týkajúcu sa dvoch alebo viacerých kolégií alebo medzi nimi spornú, bude predseda príslušného kolégia oprávnený navrhnúť zaujatie stanoviska plénu Najvyššieho súdu, ktoré takisto rozhodne uznesením. Senát je v ďalšom konaní viazaný uznesením príslušného kolégia, resp. pléna.

(iii) Stanoviská v záujme jednotného rozhodovania súdov bude zásadne zaujímať príslušné kolégium; ak však pôjde o otázku týkajúcu sa dvoch alebo viacerých kolégií alebo medzi nimi sporné, bude možné navrhnúť zaujatie stanoviska plénu Najvyššieho súdu. Návrh na zaujatie zjednocujúceho stanoviska bude oprávnený dať predseda kolégia, predseda Najvyššieho súdu alebo minister spravodlivosti a podnet na zaujatie zjednocujúceho stanoviska aj predseda KS a OS.

(iv) Najvyšší správny súd bude rozhodovať v senátoch.

(v) V prípade ak senát Najvyššieho správneho súdu dospeje k právnemu názoru, ktorý je odlišný od právneho názoru už vyjadreného v rozhodnutí Najvyššieho správneho súdu, predloží príslušnému kolégiu Najvyššieho správneho súdu návrh na zjednotenie odchylných právnych názorov. Príslušné kolégium rozhodne o zjednotení odchylných právnych názorov uznesením, resp. ak pôjde o otázku týkajúcu sa dvoch alebo viacerých kolégií alebo medzi nimi spornú, bude predseda príslušného kolégia oprávnený navrhnúť zaujatie stanoviska plénu Najvyššieho správneho súdu, ktoré takisto rozhodne uznesením. Senát je v ďalšom konaní viazaný uznesením príslušného kolégia, resp. pléna.

(vi) Stanoviská v záujme jednotného rozhodovania súdov bude zásadne zaujímať príslušné kolégium; ak však pôjde o otázku týkajúcu sa dvoch alebo viacerých kolégií alebo medzi nimi sporné, bude možné navrhnúť zaujatie stanoviska plénu Najvyššieho správneho súdu. Návrh na zaujatie zjednocujúceho stanoviska bude oprávnený dať predseda kolégia, predseda Najvyššieho správneho súdu alebo minister spravodlivosti a veľký senát a podnet na zaujatie zjednocujúceho stanoviska aj predseda KS.

Alternatíva pre prípad, že nedôjde k reorganizácii NS SR a zníženiu počtu jeho sudcov:

Najvyšší súd a Najvyšší správny súd budú rozhodovať v senátoch a veľkých senátoch; zjednocujúce stanoviská bude zaujímať kolégiá alebo plénum Najvyššieho súdu a Najvyššieho správneho súdu:

(i) Najvyšší súd bude rozhodovať v senátoch a veľkých senátoch kolégií. V každom kolégiu bude jeden veľký senát.

(ii) V prípade, ak senát Najvyššieho súdu dospeje k právnemu názoru, ktorý je odlišný od právneho názoru už vyjadreného v rozhodnutí Najvyššieho súdu, postúpi vec na rozhodnutie veľkému senátu.

(iii) Stanoviská v záujme jednotného rozhodovania súdov bude zásadne zaujímať príslušné kolégium; ak však pôjde o otázku týkajúcu sa dvoch alebo viacerých kolégií alebo medzi nimi sporné, bude možné navrhnúť zaujatie stanoviska plénu Najvyššieho súdu. Návrh na zaujatie zjednocujúceho stanoviska bude oprávnený dať predseda kolégia, predseda Najvyššieho súdu alebo minister spravodlivosti a veľký senát a podnet na zaujatie zjednocujúceho stanoviska aj predseda KS a OS.

(iv) Najvyšší správny súd bude rozhodovať v senátoch a veľkých senátoch kolégií.

(v) V prípade ak senát Najvyššieho správneho súdu dospeje k právnemu názoru, ktorý je odlišný od právneho názoru už vyjadreného v rozhodnutí Najvyššieho správneho súdu, postúpi vec na rozhodnutie veľkému senátu.

(vi) Stanoviská v záujme jednotného rozhodovania súdov bude zásadne zaujímať príslušné kolégium; ak však pôjde o otázku týkajúcu sa dvoch alebo viacerých kolégií alebo medzi nimi sporné, bude možné navrhnúť zaujatie stanoviska plénu Najvyššieho správneho súdu. Návrh na zaujatie zjednocujúceho stanoviska bude oprávnený dať predseda kolégia, predseda Najvyššieho správneho súdu alebo minister spravodlivosti a veľký senát a podnet na zaujatie zjednocujúceho stanoviska aj predseda KS.

9. Právo člena senátu, ktorý nesúhlasil s rozhodnutím senátu požiadať, aby sa jeho odlišné stanovisko pripojilo k rozhodnutiu

Súčasná právna úprava.

V súčasnej platnej úprave nie je zakotvené právo člena senátu, ktorý nesúhlasil s rozhodnutím senátu, požiadať, aby sa jeho odlišné stanovisko pripojilo k rozhodnutiu.

Navrhovaná zmena:

- (i) Člen senátu, ktorý nesúhlasil s rozhodnutím senátu, bude mať právo požiadať, aby sa jeho odlišné stanovisko pripojilo k rozhodnutiu.
- (ii) Odlišné stanovisko sudcu sa bude doručovať a uverejňovať rovnako ako ostatné časti rozhodnutia.

10. Úprava konania v správnom súdnictve v osobitnom zákone

Súčasná právna úprava.

V súčasnosti je postup súdov v správnom súdnictve upravený v OSP, na ktorý sa aplikujú primerane ustanovenia predchádzajúcich častí OSP.

Navrhovaná zmena:

- (i) Vzhľadom na zmeny systému správneho súdnictva (správne senáty a samosudcovia na KS a Najvyšší správny súd) a na osobitných charakter správneho súdnictva je žiadúce upraviť konanie v správnom súdnictve v osobitnom zákone.

II. Vytvorenie personálnych predpokladov pre kvalifikované, nezávislé a nestranné rozhodovanie sudcov

1. Sprísnenie predpokladov pre ustanovovanie do funkcie sudcu

Súčasná právna úprava.

V súčasnosti stanovená podmienka získania právnického vzdelania absolvovaním magisterského štúdia na právnickej fakulte sa javí vzhľadom na význam a postavenie sudcu (§ 5 zákona č. 385/2000 Z.z.) ako nepostačujúca. Rovnaké vzdelanie totiž postačí aj pre výkon funkcie vyššieho súdneho úradníka (§ 2 zákona č. 549/2003 Z.z.). Ako predpoklad ustanovenia do funkcie sudcu nie je stanovená právnická prax v určitej dĺžke. Zákon nestanovuje zásady obsahovej náplne a organizácie prípravnej služby justičného čakatela; zákon (§ 100 zákona č. 757/2004 Z.z.) len stanovuje, že Justičný čakatel' je oprávnený vykonávať úkony podľa zákona č. 549/2003 Z.z. o súdnych úradníkoch. V súčasnosti platná úprava (§ 99 zákona č. 757/2004 Z.z.) všeobecne stanovuje, že minister spravodlivosti môže čiastočne započítať do prípravnej služby právnickú činnosť v inom pracovnoprávnom vzťahu alebo obdobnom pracovnom vzťahu, ak justičný čakatel' získal počas jej trvania skúsenosti potrebné na výkon funkcie sudcu. Takáto úprava sa javí ako nedostačujúca a dávajúca ministrovi bez akejkoľvek kontroly možnosť vytvoriť predpoklady pre splnenie podmienok na vymenovanie za sudcu aj u osôb, ktoré tieto podmienky nespĺňajú. Zároveň je pritom potrebné, aby osoba, ktorá má byť vymenovaná za sudcu, mala konkrétne osobné skúsenosti s prácou na súde. Úprava (§ 99 ods. 2 zákona č. 757/2004 Z.z.), v zmysle ktorej za výkon prípravnej služby justičného čakatela sa považuje aj účasť justičného čakatela na všetkých vzdelávacích podujatiach zabezpečovaných Justičnou akadémiou, je nepostačujúca. V súčasnosti zákon (§ 99 zákon č. 757/2004 Z.z.) len uvádza, že „Prípravná služba justičného čakatela sa začína jeho prijatím do prípravnej služby predsedom príslušného krajského súdu alebo Vyššieho vojenského súdu po absolvovaní výberového konania a skončí sa vykonaním odbornej justičnej skúšky. “ bez toho, aby stanovoval podmienky tohto výberového konania. Ak výber uchádzačov o prípravnú službu justičného čakatela bude centralizovaný a organizovaný komisiou vymenovanou Súdnou radou z osôb navrhnutých súdnymi radami a ministrom spravodlivosti, pri konkurencii vyššieho počtu prijímaných uchádzačov než voľných sudcovských miest sa zvýši náročnosť a teda aj kvalita prípravnej služby. Súčasnú úpravu (§ 5 ods. 3 zákona č. 385/2000 Z.z.), ktorá za odbornú justičnú skúšku považuje advokátsku skúšku, prokurátorskú skúšku, notársku skúšku a odbornú skúšku komerčného právnika, treba prehodnotiť, a umožniť, aby sa za odbornú justičnú skúšku považovala len skúška min. v rozsahu odbornej justičnej skúšky, pretože rozsah jednotlivých odborných skúšok je rôznych, časom sa môže meniť a pravidla o ňom rozhodujú internými predpismi napr. orgány Slovenskej advokátskej komory (SAK) alebo Notárskej komory a pod. (napr. rozsah notárskej skúšky prijíma v skúšobnom poriadku prezídium Notárskej komory, s tým, že v súčasnosti táto skúška nedosahuje rozsah odbornej justičnej skúšky – jej predmetom nie je oblasť organizácie a pôsobnosti súdov, trestného práva ani medzinárodného práva). Zákon v súvislosti s odbornou justičnou skúškou nehovorí nič o tom, akú úroveň vedomostí a odborných prekladov musí kandidát na funkciu sudcu dosahovať. Zákon (§ 13 zákona č. 548/2003 Z.z.) stanovuje, že rozhodnutie skúšobnej komisie môže znieť „prospel s vyznamenaním“, „prospel“ alebo „neprospel“ s tým, že zákon nestavuje, akú úroveň vedomostí musí justičný čakatel', ktorý vykonáva skúšku, dosahovať pri každom z uvedených výsledkov. Zákon (§ 12 zákona č. 548/2003 Z.z.) stanovuje povinnosť priložiť k návrhu na vykonanie odbornej justičnej skúšky záverečné hodnotenie justičného čakatela vypracovaného predsedom príslušného KS bez stanovenia jeho obsahovaných náležitostí. Podľa v súčasnosti platného znenia (§ 4 zákona č. 185/2002 Z.z.) zásady výberového konania na funkciu sudcu schvaľuje Súdna rada po dohode s ministrom spravodlivosti bez stanoveniach akýchkoľvek kritérií alebo podmienok. Podľa v súčasnosti platného zákona (§ 29 zákona č. 385/2000 Z.z.) výberové konanie na funkciu sudcu uskutočňuje komisia zriadená na súde vyššieho stupňa zložená z osôb vymenovaných predsedom súdu na návrh príslušnej sudcovskej rady, Súdnej rady a ministra spravodlivosti. Centralizáciou výberového konania sa predídze tomu, aby na každom KS boli v rámci výberového konania kladené iné požiadavky na kandidátov na funkciu sudcu. Súčasná úprava obsahuje obdobné podmienky, ako sú

stanovené pre vymenovanie do funkcie sudcu aj pre kandidáta na sudcu, ktorý by mal pôsobiť za SR v medzinárodných súdnych orgánoch (§ 27g ods. 2 zákona č. 185/2002 Z.z.); keďže sa navrhuje sprísnenie podmienok pre ustanovenie do funkcie sudcu je žiadúce, aby podmienky boli sprísnené aj v súvislosti s kandidátom na sudcu, ktorý by mal pôsobiť za SR v medzinárodných súdnych orgánoch.

Navrhovaná zmena:

(i) Jedným z predpokladov pre ustanovenie do funkcie sudcu bude aj absolvovanie rigorózneho skúšky a následné udelenie akademického titulu „JUDr.“ alebo titulu rovnakej úrovne v zahraničí, čo bude osvedčené dokladmi uznanými alebo nostrifikovanými v SR.

(ii) Ďalším predpokladom vymenovania za sudcu bude celková minimálna právnická prax 7 rokov:

- medzi vykonaním ktorej a vymenovaním do funkcie sudcu nesmie uplynúť viac ako 3 mesiace; a
- ktorá pred vymenovaním za sudcu musí nepretržite trvať aspoň 2 roky; a
- ktorá nemôže byť prerušená na dlhšie ako 3 mesiace (v takomto prípade sa bude požadovať predĺženie právnickej praxe o dvojnásobok času prerušenia) s výnimkou materskej dovolenky, kedy sa bude požadovať predĺženie právnickej praxe o dobu trvania materskej dovolenky

Do požadovanej právnickej praxe sa bude započítavať prípravná služba justičného čakateľa v trvaní 3 rokov.

(iii) Zákon bude zakotvovať základné zásady obsahovej náplne a organizácie prípravnej služby justičného čakateľa, najmä

- rozsah v akom justičný čakateľ bude povinný vykonávať úkony, na ktoré sú oprávnené vyšší súdny úradníci a podieľať sa na rozhodovacej činnosti súdu, na ktorom vykonáva prípravnú službu,
- v rámci praxe by mal justičný čakateľ pôsobiť na rôznych oddeleniach toho istého súdu, aby sa mohol oboznámiť s rôznymi agendami, a zároveň by mal určitý čas prax vykonávať aj na súdoch vyššieho stupňa a oboznámiť sa s ich rozhodovacou činnosťou,
- rozsah, v akom justičný čakateľ bude povinný zúčastniť sa vzdelávania v Justičnej akadémii,
- justičný čakateľ bude vykonávať prípravnú službu pod dohľadom sudcu určeného predsedom príslušného súdu.

V podrobnostiach obsahovú náplň a organizáciu prípravnej služby justičného čakateľa bude po dohode s ministrom spravodlivosti schvaľovať Súdna rada.

(iv) O možnosti započítania do prípravnej služby právnickej činnosti v inom pracovnoprávnom vzťahu alebo obdobnom pracovnom vzťahu, ak justičný čakateľ získal počas jej trvania skúsenosti potrebné na výkon funkcie sudcu, bude mať právo rozhodovať Súdna rada po dohode s ministrom spravodlivosti. Zároveň je však potrebné, aby zákon zakotvoval minimálnu dĺžku prípravnej služby justičného čakateľa, napr. 6 mesiacov, ktorá musí byť vykonaná na všeobecnom súde v SR.

(v) Vypustiť zo zákona ustanovenie, v zmysle ktorého za výkon prípravnej služby justičného čakateľa sa považuje aj účasť justičného čakateľa na všetkých vzdelávacích podujatiach zabezpečovaných Justičnou akadémiou.

(vi) Zákon bude stanovovať zásady „výberového konania“ pre prijatie do prípravnej služby justičného čakateľa ako aj zloženie komisie a spôsob jej ustanovovania (napr. obdobne ako pri výberovej komisii na obsadenie voľného miesta sudcu). V podrobnostiach podmienky výberového konania do prípravnej služby bude po dohode s ministrom spravodlivosti schvaľovať Súdna rada.

(vii) Výber uchádzačov o prípravnú prax by mal byť „centralizovaný“ a uskutočňovaný komisiou z osôb vymenovaných Súdnu radou na návrh sudcovských rád a ministra spravodlivosti.

(viii) Zákon by mal stanoviť, že za odbornú justičnú skúšku sa považuje aj iná odborná právnická skúška len ak rozsah tejto skúšky je min. taký istý ako rozsah odbornej justičnej skúšky. O tom, či v konkrétnom prípade odborná právnická skúška takýto rozsah dosahuje, rozhodne Súdna rada. Rovnaké účinky ako úspešné vykonanie odbornej justičnej skúšky by mal mať výkon funkcie sudcu Ústavného súdu SR aspoň 2 roky.

(ix) Zákon by mal všeobecne stanoviť kritériá a podmienky odbornej justičnej skúšky tak, aby bolo zabezpečené, že osoby, ktoré ju úspešne absolvujú, majú skutočne vedomosti a odborné predpoklady potrebné na výkon funkcie sudcu. V zákone by malo byť presne uvedené, kto a v akej lehote vypracúva otázky pre písomnú a ústnu časť odbornej justičnej skúšky, kto ich schvaľuje, uviesť

podmienky, ktoré musia byť dodržané pre to, aby justiční čakatelia, ktorí vykonávajú skúšku, nemali žiadnu možnosť vopred sa dozvedieť otázky a zároveň vytvoriť systém, v zmysle ktorého konkrétne otázky budú určované tesne pred začatím príslušnej skúšky náhodným výberom z viacerých možných otázok.

V podrobnostiach podmienky vykonania odbornej justičnej skúšky bude po dohode s ministrom spravodlivosti schvaľovať Súdna rada.

(x) K návrhu na vykonanie odbornej justičnej skúšky justičným čakaťom by malo byť ako súčasť záverečného hodnotenia justičného čakaťa vypracovaného predsedom príslušného KS, predložené aj hodnotenie vypracované sudcami, pod ktorých dohľadom vykonával justičný čakať prípravnú službu. Zákon by mal stanoviť konkrétne obsahové náležitosti tohto hodnotenia a hľadiská, na základe ktorých má byť justičný čakať hodnotený.

(xi) Zákon by mal rámcovo stanovovať zásady výberového konania na obsadenie voľného miesta sudcu, tak, aby boli stanovené kritériá výberového konania (napr. výsledok odbornej justičnej skúšky, hodnotenie predsedom KS a sudcom, ktorý vykonával dohľad nad justičným čakaťom) a váha jednotlivých kritérií. V podrobnostiach tieto zásady budú schvaľované Súdnou radou po dohode s ministrom spravodlivosti SR

(xii) Výberové konanie uchádzačov o funkciu sudcu by malo byť „centralizované“ a uskutočňované komisiou vymenovanou Súdnou radou z osôb navrhnutých ministrom spravodlivosti a súdnymi radami.

(xiii) Za sudcu bude môcť byť vymenovaná len osoba, ktorá v čase vymenovania nie je evidovaná ako spolupracovník bezpečnostnej zložky (§ 2 písm. i) zákona č. 553/2002 Z.z. o Ústave pamäti národa).

(xiv) Podmienky uvedené vyššie sub (i), (ii), (viii), (x), (xiii) by sa mali obdobne aplikovať aj na voľbu kandidáta na sudcu, ktorý by mal pôsobiť za SR v medzinárodných súdnych orgánoch. Zákon by mal rámcovo stanovovať zásady a kritériá výberového konania na voľbu kandidáta na takéhoto sudcu a váhu jednotlivých kritérií. V podrobnostiach tieto zásady budú schvaľované Súdnou radou po dohode s ministrom spravodlivosti SR.

2. Sprísnenie a spresnenie kritérií pre kariérny postup sudcov

Súčasná právna úprava.

Podľa v súčasnosti platného znenia (§ 4 zákona č. 185/2002 Z.z.) uvedené zásady schvaľuje Súdna rada po dohode s ministrom spravodlivosti bez stanoveniach akýchkoľvek kritérií alebo podmienok.

Navrhovaná zmena:

(i) V zákone budú stanovené kritériá pre kariérny postup sudcov, t. j. pridelenie sudcov na súd vyššieho stupňa a ustanovenie do vyššej sudcovskej funkcie tak, aby služobný postup sudcu bol umožnený tým najschopnejším sudcom.

(ii) V zákone stanoviť minimálnu dĺžku právnej praxe 10 rokov pre pridelenie na KS a 15 rokov na Najvyšší súd a Najvyšší správny súd.

(iii) Zákon by mal stanovovať zásady výberového konania pre funkčný postup sudcov na súd vyššieho stupňa a pre ustanovenie do vyššej sudcovskej funkcie, ako aj zásady výberového konania pre funkciu predsedu okresného súdu, predsedu krajského súdu, predsedu Špeciálneho súdu, podpredsedu okresného súdu, podpredsedu krajského súdu a podpredsedu Špeciálneho súdu, tak, aby boli stanovené kritériá výberového konania (napr. hodnotenie sudcu, a pod.) a váha jednotlivých kritérií.

V podrobnostiach by tieto zásady mali byť upravené Súdnou radou po dohode s ministrom spravodlivosti.

(iv) Sudca bude môcť byť pridelený na súd vyššieho stupňa alebo ustanovený do vyššej sudcovskej funkcie len ak v čase, keď má byť pridelený/vymenovaný nie je osobou evidovanou ako spolupracovník bezpečnostnej zložky (§ 2 písm. i) zákona č. 553/2002 Z.z. o Ústave pamäti národa).

2. Zmena úpravy hodnotenia sudcu

Súčasná právna úprava.

Súčasná úprava, v zmysle ktorej sudcu hodnotí predseda súdu, na ktorom sudca vykonáva funkciu sudcu, prieskum rozhodovacej činnosti sudcu vykonáva komisia určená príslušnou sudcovskou radou, ktorá zároveň rozhoduje aj o prípadných námietkach sudcu (§ 27 zákona č. 385/2000 Z.z.) vytvára priestor pre neobjektívnu hodnotenie sudcu vzhľadom na vzťahy sudcov na tom istom súde. Podľa v súčasnosti platnej úpravy (§ 4 zákona č. 185/2002 Z.z.) je všeobecne ustanovené, že zásady hodnotenia sudcov schvaľuje Súdna rada po dohode s ministrom spravodlivosti s tým, že sudca je hodnotený (§ 27 zákona č. 385/2000 Z.z.) na základe a) prieskumu rozhodovacej činnosti, plynulosti a dôstojnosti vedenia súdneho konania v hodnotenom období, b) stanoviska odvolacích senátov, c) vlastných poznatkov o činnosti hodnoteného sudcu, d) stanoviska predsedu kolégia a predsedu senátu.

Navrhovaná zmena:

- (i) Hodnotenie sudcu OS by mala vykonávať komisia zložená zo sudcov KS, v ktorého obvode sa OS nachádza. Svoje stanovisko budú v zákonom stanovených lehotách povinní oznámiť komisii predseda OS, na ktorom hodnotený sudca vykonáva funkciu sudcu, predseda kolégia a predseda senátu, v ktorých hodnotený sudca pôsobí, ako aj odvolacie senáty.
- (ii) Hodnotenie sudcov KS by mala vykonávať komisia zložená zo sudcov Najvyššieho súdu. Svoje stanovisko budú v zákonom stanovených lehotách povinní oznámiť komisii predseda súdu, na ktorom hodnotený sudca vykonáva funkciu sudcu, predseda kolégia a predseda senátu, v ktorých hodnotený sudca pôsobí, ako aj dovolacie senáty.
- (iii) Hodnotenie sudcov, ktorí sú členmi správnych senátov a samosudcov pôsobiacich v správnom súdnictve na KS by mala vykonávať komisia zložená zo sudcov Najvyššieho správneho súdu. Svoje stanovisko budú v zákonom stanovených lehotách povinní oznámiť komisii predseda súdu, na ktorom hodnotený sudca vykonáva funkciu sudcu, predseda kolégia a predseda senátu, v ktorých hodnotený sudca pôsobí, ako aj odvolacie senáty.
- (iv) Hodnotenie sudcov Najvyššieho súdu bude vykonávať komisia zložená zo sudcov Najvyššieho správneho súdu a hodnotenie sudcov Najvyššieho správneho súdu bude vykonávať komisia zložená zo sudcov Najvyššieho súdu. Svoje stanovisko budú v zákonom stanovených lehotách povinní oznámiť komisii predseda súdu, na ktorom hodnotený sudca vykonáva funkciu sudcu, predseda kolégia a predseda senátu, v ktorých hodnotený sudca pôsobí.
- (v) Členov komisií, ktoré budú hodnotiť sudcov, určí vždy sudcovská rada súdu, na ktorý sú členovia komisií pridelení ako sudcovia.
- (vi) Zákon bude stanovovať zásady hodnotenia sudcov. V podrobnostiach by tieto zásady mali byť upravené Súdnou radou po dohode s ministrom spravodlivosti.
- (vii) V zákone bude spresnený proces rozhodovania o námietkach príslušného sudcu proti hodnoteniu, zakotvením lehoty na podanie námietok, ako aj lehoty na rozhodnutie o týchto námietkach s tým, že o týchto námietkach bude rozhodovať sudcovská rada súdu, na ktorý sú členovia komisií pridelení ako sudcovia.

4. Úprava disciplinárneho konania sudcov

Súčasná právna úprava.

Podľa v súčasnosti platnej úpravy (§ 119 zákona č. 385/2000 Z.z.) zákon nestanovuje počet sudcov disciplinárneho súdu ani počty jeho disciplinárnych senátov a odvolacích disciplinárnych senátov. Zloženie disciplinárnych senátov, spôsob prideľovania vecí a vzájomného zastupovania sudcov disciplinárneho súdu určuje Súdna rada. Zákon len stanovuje, že Súdna rada ku koncu kalendárneho roka určí rozvrh práce na nasledujúci kalendárny rok, t. j. nestanovuje možnosť verejnosti oboznámiť sa s jeho obsahom. Zákon neupravuje vylúčenie sudcov pôsobiacich na súde, na ktorom pôsobí sudca, proti ktorému sa vedie disciplinárne konanie, ex lege z rozhodovania v disciplinárnom senáte. Zákon (§ 120 zákona č. 385/2000 Z.z.) stanovuje len oprávnenie podať návrh na začatie disciplinárneho konania v lehote 6 mesiacov, odkedy sa dozvedeli o spáchaní disciplinárneho previnenia, a nie

povinnosť. Zákon umožňuje vziať návrh na začatie disciplinárneho konania späť bez uvedenia dôvodov. Zákon (§ 121 zákona č. 385/2000 Z.z.) nerieši situáciu, ak okolnosti, ktoré môžu zakladať dôvod zaujatosti člena disciplinárneho senátu oznámia iné subjekty ako samotný sudca, proti ktorému sa vedie disciplinárne konanie. Zákon (§ 121 zákona č. 385/2000 Z.z.) stanoví, že ak je počet zaujatých sudcov disciplinárneho súdu taký, že nemožno zložiť disciplinárny senát, rozhodne o jeho prípadnej voľbe a o zložení súdna rada; zákon pritom nestanovuje pre súdnu radu žiadne pravidlo pre voľbu a zloženie disciplinárneho senátu v tomto prípade. Podľa v súčasnosti platnej úpravy (§ 125 zákona č. 385/2000 Z.z.) v prípade, že orgán činný v trestnom konaní právoplatne nerozhodne do uplynutia premlčacej lehoty 2 rokov, automaticky zaniká zodpovednosť sudcu za disciplinárne previnenie; keďže nezriedka sa stáva, že trestné konanie trvá príliš dlho bez akýchkoľvek výsledkov, je potrebné zabrániť, aby v dôsledku prieťahov v trestnom konaní, disciplinárne previnenie sudcu ostalo nepotrestané. Zákon (§ 131 zákon č. 385/2000 Z.z.) nestanovuje žiadnu lehotu pre rozhodnutie odvolacieho disciplinárneho senátu a zároveň bez špecifikovania dôvodov dáva odvolaciemu disciplinárnemu senátu právo vrátiť vec disciplinárnemu senátu na nové prejednanie a rozhodnutie. Z dôvodu zabezpečenia informovanosti a kontroly zo strany verejnosti je potrebné, aby právoplatné rozhodnutia disciplinárneho súdu boli uverejňované na internete.

Navrhovaná zmena:

- (i) Zákon by mal stanoviť minimálny počet sudcov disciplinárneho súdu a minimálny počet jeho disciplinárnych senátov ako aj odvolacích disciplinárnych senátov.
- (ii) Zloženie disciplinárnych senátov by malo byť na každý kalendárny rok určované losovaním zo sudcov disciplinárneho súdu.
- (iii) Veci by mali byť do disciplinárnych senátov pridelované náhodným výberom pomocou technických a programových prostriedkov.
- (iv) Vzájomné zastupovanie sudcov disciplinárneho súdu by malo byť uskutočňované na základe náhodného výberu pomocou technických a programových prostriedkov.
- (v) Rozvrh práce disciplinárneho súdu by mal byť zverejnený najneskôr do 31. 12. predchádzajúceho kalendárneho roka na internete. Informácie o nariadených ústnych pojednávaniach by mali byť takisto prístupné pre každého aj na internete. Vykonávacím predpisom by mal byť stanovený presný postup uverejňovania týchto informácií na internete, príslušné lehoty pre uverejnenie, osoby zodpovedné za uverejnenie. . atď.
- (vi) Z rozhodovania v disciplinárnom konaní budú *ex lege* vylúčení sudcovia pôsobiaci na súde, na ktorom pôsobí sudca, proti ktorému sa vedie disciplinárne konanie, a z rozhodovania vecí odvolacím disciplinárnym senátom bude vylúčený člen senátu, ktorý vec rozhodoval v prvom stupni.
- (vii) Zákom určené subjekty budú povinné podať návrh na začatie disciplinárneho konania v zákonom stanovenej lehote 6 mesiacov odkedy sa dozvedeli o spáchaní disciplinárneho previnenia.
- (viii) Nebude možné raz podaný návrh na začatie disciplinárneho konania vziať späť.
- (ix) V zákone bude zakotvené aj právo samotného sudcu disciplinárneho senátu oznámiť skutočnosti svedčiace o tom, že je zaujatý, ako aj právo subjektu, ktorý podal návrh na začatie disciplinárneho konania, vzniesť námietku zaujatosti člena disciplinárnemu senátu. Zároveň budú v zákone stanovené lehoty, v ktorých je potrebné rozhodnúť o tom, či príslušný člen disciplinárneho senátu môže byť zaujatý.
- (x) V prípade, ak je počet zaujatých sudcov disciplinárneho súdu taký, že nemožno zložiť disciplinárny senát, Súdna rada bude povinná rozhodnúť o voľbe a zložení disciplinárneho senátu pri dodržaní pravidla stanoveného v zákone pre tvorbu pôvodných senátov disciplinárneho súdu, pokiaľ ide o počet členov disciplinárneho senátu losovaných z kandidátov navrhnutými príslušnými oprávnenými subjektami.
- (xi) Ak bude podaných viac návrhov pre ten istý skutok proti tomu istému sudcovi, neskoršie podané návrhy budú pripojené ku skôr podanému návrhu a prejednané v rámci jedného konania spolu so skôr podaným návrhom.
- (xii) Premlčacia lehota, uplynutím ktorej zaniká zodpovednosť sudcu za disciplinárne previnenie, bude predĺžená na 3 roky.

(xiii) V prípade prerušenia disciplinárneho konania z dôvodu vedenia trestného konania proti sudcovi pre ten istý skutok, zodpovednosť sudcu zanikne uplynutím premlčacej lehoty 1 rok od právoplatnosti rozhodnutia v trestnom konaní.

(xiv) Zákon bude stanovovať lehotu spravidla 3 mesiace pre rozhodnutie odvolacieho disciplinárneho senátu a lehotu pre nové rozhodnutie disciplinárneho senátu po vrátení veci odvolacím disciplinárnym senátom spravidla 3 mesiace od rozhodnutia odvolacieho disciplinárneho senátu.

(xv) Odvolací disciplinárny senát bude povinný zásadne buď odvolať zamietnuť alebo sám vo veci rozhodnúť; právo vec vrátiť na nové prejednanie a rozhodnutie bude mať len v zákonom stanovených prípadoch.

(xvi) Právoplatné rozhodnutia disciplinárneho súdu budú uverejňované na internete. Zákonom, resp. vykonávacím predpisom bude stanovený presný postup uverejňovania rozhodnutí na internete, príslušné lehoty pre uverejnenie, osoby zodpovedné za uverejnenie, údaje ktoré budú uverejňované (spisová značka, dátum vydania, text rozhodnutia, mená a priezviská sudcov rozhodujúcich danú vec, odlišné stanovisko člena senátu, ktorý nesúhlasil s rozhodnutím senátu, ak požiadal, aby sa jeho odlišné stanovisko pripojilo k rozhodnutiu, ako aj meno a priezvisko sudcu, proti ktorému bolo vedené disciplinárne konanie, názov subjektu, ktorý podal návrh na začatie disciplinárneho konania).

5. Všeobecné definovanie základných zásad sudcovskej etiky v zákone

Súčasná právna úprava.

Podľa platnej právnej úpravy (§ 4 ods. 2 písm. d) zákona č. 185/2002 Z.z.) zákon všeobecne stanovuje, že zásady sudcovskej etiky schvaľuje Súdna rada, bez toho, aby bol v zákone rámcovo stanovený obsah sudcovskej etiky.

Navrhovaná zmena:

(i) V zákone by mal byť vyjadrený rámcovo obsah sudcovskej etiky, t. j. sudcovskej nezávislosti, nestrannosti a povinností vo sfére rozhodovacej, zodpovednosť sudcu za sústavné vzdelávanie, limity mimopracovných aktivít (nielen zárobkových činností), účasť na verejnom živote, chovanie v súkromí, vzťahy k ostatným sudcom a sudcovskému stavu a k iným právnickým profesiám.

6. Úprava platových pomerov sudcov

Súčasná právna úprava.

V súčasnosti sú viaceré finančné nároky upravené tak, že o ich priznaní rozhoduje predseda súdu po predchádzajúcom súhlase sudcovskej rady alebo na jej návrh, ktorým však nie je viazaný (napr. príplatok za zastupovanie - § 73 zákona č. 385/200 Z.z. , osobitný príplatok - § 75 zákona č. 385/2000 Z.z. , odmena - § 79 zákona č. 385/2000 Z.z.). Takýmto spôsobom sa vytvára priestor na zneužitie postavenia predsedu súdu a odmeňovanie k nemu „lojálnych“ sudcov. Odmena podľa § 79 zákona č. 385/2000 Z.z. je navyše stanovená na nezmyselnom kritériu „dosiahnutie veku 50 rokov“ alebo na kritériu „za vykonanie úloh nad rozsah povinností vyplývajúcich mu z ustanovenia § 30“ neznámeho obsahu. Funkcia a postavenie sudcu sú tak špecifické, že princíp odmeňovania uvedeným spôsobom tu nie je vhodný, pretože môže mať negatívny vplyv na nestrannosť a nezávislosť sudcu. V súčasnosti platná úprava (§ 90 zákona č. 385/2000 Z.z.) zároveň nestanovuje žiadne lehoty pre rozhodovanie v platových veciach sudcov.

Navrhovaná zmena:

(i) Platové pomery sudcov budú upravené tak, že v zákone budú dané vopred známe objektívne kritériá pre jednotlivé finančné nároky sudcov, po splnení ktorých budú tieto finančné nároky nárokovateľné.

(ii) Presnejšie bude upravený postup rozhodovania predsedu súdu o platových veciach, a to okrem iného zakotvením lehôt pre rozhodnutie predsedu súdu, ako aj pre rozhodnutie o námietkach proti rozhodnutiu predsedu súdu.

7. Povinnosť sudcu na regresnú náhradu v celej výške aj v prípade, ak jeho previnenie bolo zistené v trestnom konaní

Súčasná právna úprava.

Podľa v súčasnosti platnej úpravy (§ 22 zákona č. 514/2003 Z.z.) ak štát uhradí náhradu škody, ktorá bola spôsobená sudcom zbytočnými prietahmi v konaní alebo svojvoľným rozhodnutím, ktoré zjavne nemá oporu v právnom poriadku a previnenie sudcu bolo zistené v disciplinárnom konaní, požaduje od sudcu regresnú náhradu v celej výške. T. j. súčasná právna úprava nedáva možnosť požadovať regresnú náhradu v celej výške v prípade, že previnenie sudcu bolo zistené v trestnom konaní.

Navrhovaná zmena:

(i) Od sudcu bude možné požadovať regresnú náhradu v celej výške za škodu spôsobenú konaním sudcu aj v prípade, ak jeho previnenie bolo zistené v trestnom konaní.

8. Rozšírenie náležitostí majetkového priznania sudcu

Súčasná právna úprava.

Podľa v súčasnosti platnej úpravy (§ 32 zákona č. 385/2000 Z.z.) má sudca povinnosť uviesť v majetkovom priznaní cenu obstarania nehnuteľného majetku len ak o to požiadala predseda príslušnej sudcovskej rady alebo predseda Súdnej rady. Pri posudzovaní majetkových prírastkov sudcu je pritom veľmi dôležitým údajom cena obstarania tohto majetku – samotný údaj o parc. č. , súpisnom čísle a čísle LV pri nehnuteľnom majetku o ničom nevytvára.

Navrhovaná zmena

(i) Sudca v majetkovom priznaní bude vždy povinný uvádzať cenu obstarania nehnuteľného majetku, pri vlastnom zhotovení výdavky na zhotovenie nehnuteľného majetku a v prípade bezodplatného nadobudnutia všeobecnú cenu nehnuteľného majetku podľa osobitného predpisu pri jeho nadobudnutí.

9. Zákonná úprava možnosti dočasného pridelenia sudcu aj bez jeho súhlasu

Súčasná právna úprava.

V súčasnosti platná právna úprava (čl. 148 ods. 1 Ústavy SR, § 12 zákona č. 385/2000 Z.z.) neumožňuje dočasne prideliť sudcu na iný súd bez jeho súhlasu.

Navrhovaná zmena:

(i) Novelizovať čl. 148 ods. 1 Ústavy SR (ako aj zákon č. 385/2000 Z.z.) tak, aby sudca mohol byť na základe rozhodnutia Súdnej rady dočasne pridelený na určité zákonom stanovené max. obdobie 1 roku aj bez jeho súhlasu na iný súd toho istého stupňa alebo vyššieho stupňa, ak nie je možné zabezpečiť na tomto súde riadny výkon súdnictva inak (napr. to z dôvodu preťaženia a nedostatku sudcov na súde, na ktorý má byť dočasne pridelený) s tým, že po dobu napr. 5 rokov od skončenia dočasného pridelenia sudcu nie je možné bez jeho súhlasu znovu dočasne prideliť na iný súd.

10. Sprísnenie predpokladov pre ustanovenie do funkcie člena Súdnej rady

Súčasná právna úprava.

Podľa v súčasnosti platnej úpravy (čl. 141a ods. 2 Ústavy SR) za člena Súdnej rady Slovenskej republiky voleného Národnou radou Slovenskej republiky, prezidentom Slovenskej republiky a vládou Slovenskej republiky možno ustanoviť osobu, ktorá je bezúhonná a má vysokoškolské právnické vzdelanie a najmenej 15 rokov odbornej praxe. Vzhľadom na význam Súdnej rady pre súdny systém v SR sa táto kvalifikácia na člena Súdnej rady javí ako nedostačujúca.

Navrhovaná zmena:

(i) Novelizovať čl. 141a ods. 2 Ústavy SR tak, aby za členov Súdnej rady volených Národnou radou Slovenskej republiky, prezidentom Slovenskej republiky a vládou Slovenskej republiky mohli byť ustanovené len bezúhonné osoby, ktoré majú vysokoškolské právnické vzdelanie, najmenej 15 rokov odbornej právnickej praxe, a ktoré spĺňajú ďalšie podmienky stanovené zákonom.

Zákon by mal stanoviť tieto ďalšie podmienky:

- ide o osoby, ktoré sú preukázateľne významnými osobnosťami v odbore práva s preukázateľnou vysokou odbornou a morálnou úrovňou a ktoré absolvovali štúdium na právnickej fakulte tretieho stupňa (doktorandské štúdium) a bol im udelený titul „PhD.“ (resp. CSc.) a rigoróznú skúšku a bol im udelený akademický titul „JUDr.“ alebo absolvovali štúdium rovnakej úrovne a skúšku rovnakej úrovne a bol im udelený titul rovnakej úrovne v zahraničí, čo preukážu dokladmi uznanými alebo nostrifikovanými v SR, alebo
- ide o osoby, ktoré sú riadnymi univerzitnými profesormi právnych odvetví pôsobiacich na univerzitách v Slovenskej republike.

III. Zvýšenie miery informovanosti verejnosti, predvídateľnosti práva a kontroly výkonu súdnictva zo strany verejnosti

1. Všetky právoplatné rozhodnutia súdov, ako aj zjednocujúce stanoviská Najvyššieho súdu a Najvyššieho správneho súdu budú uverejňované na internete

Súčasná právna úprava.

Podľa v súčasnosti platnej úpravy (§ 23 zákona č. 757/2004 Z.z.) NS SR je povinný zabezpečiť uverejňovanie na internete len Zbierky stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky; napriek tomu však ani táto povinnosť nie je splnená.

Navrhovaná zmena:

(i) Všetky rozhodnutia Najvyššieho súdu a Najvyššieho správneho súdu, ako aj ich stanoviská k zjednocovaniu výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov, a všetky právoplatné rozhodnutia OS a KS budú uverejňované na internete.

(ii) Zákomom, resp. vykonávacím predpisom bude stanovený presný postup uverejňovania rozhodnutí a stanovísk na internete, príslušné lehoty pre uverejnenie, osoby zodpovedné za uverejnenie, kritériá na základe ktorých bude možné vyhľadávať príslušné rozhodnutia (sp. zn. rozhodnutia, heslo), údaje ktoré budú uverejňované (právna veta, spisová značka, súd, ktorý vydal rozhodnutie, forma rozhodnutia, dátum vydania, text rozhodnutia, mená a priezviská sudcov rozhodujúcich danú vec, odlišné stanovisko člena senátu, ktorý nesúhlasil s rozhodnutím senátu, ak požiadal, aby sa jeho odlišné stanovisko pripojilo k rozhodnutiu, iniciály mien a priezvisk účastníkov, svedkov, ich právnych zástupcov, znalcov a ďalších osôb).

2. Uverejňovanie rozvrhu práce všetkých súdov aj na internete

Súčasná právna úprava.

V súčasnosti platný zákon (§ 50 zákona č. 757/2004 Z.z.) zakotvuje, že rozvrh práce spolu so stanoviskom sudcovskej rady je verejne prístupný s tým, že každý má právo do neho nazrieť a robiť si z neho výpisy a odpisy. V zmysle § 52 ods. 4 zákona č. 757/2004 Z.z. rozvrh práce sa zverejňuje spolu so stanoviskom sudcovskej rady. Vyhláška č. 118/2005 Z.z. stanovuje povinnosť zverejniť rozvrh práce so stanoviskom sudcovskej rady na internete výslovne len vo vzťahu k rozvrhu práce OS, KS, špec. súdu a voj. súdu, ale nie vo vzťahu k NS SR. Z hľadiska lepšej dostupnosti informácií z rozvrhu práce pre verejnosť je potrebné zabezpečiť uverejnenie aj na internete rozvrhu práce všetkých súdov, t. j. aj Najvyššieho súdu a Najvyššieho správneho súdu.

Navrhovaná zmena:

(i) Rozvrh práce všetkých súdov spolu so stanoviskom sudcovskej rady bude uverejňovaný aj na internete, a to vždy najneskôr do 15. 12. predchádzajúceho kalendárneho roka.

3. Uverejňovanie informácií o nariadených pojednávaniach a o verejných vyhláseniach rozsudku na internete

Súčasná právna úprava.

Súčasná právna úprava neumožňuje zverejňovať termíny nariadených pojednávaní a verejných vyhlásení rozsudku na internete. Pritom z hľadiska informovania verejnosti, ako aj zvýšenia kontroly

súdov zo strany verejnosti (občania si budú môcť jednoducho nájsť na internete informácie o nariadených pojednávaniach a rozhodnúť sa, ktorého z nich sa chcú zúčastniť) je to žiadúce.

Navrhovaná zmena:

(i) Informácie o nariadených termínoch pojednávaní a o nariadených termínoch verejného vyhlásenia rozsudku by mali byť prístupné pre každého aj na internete. Vykonávacím predpisom bude stanovený presný postup uverejňovania týchto informácií na internete, príslušné lehoty pre uverejnenie, osoby zodpovedné za uverejnenie atď.

IV. Zvýšenie miery garancie ochrany základných ľudských práv a slobôd

1. Zakotvenie inštitútu námietky porušenia práva účastníka konania na zákonného sudcu v OSP v každom štádiu súdneho konania a zakotvenie porušenia práva na zákonného sudcu ako dôvodu odvolania, dovolania a mimoriadneho dovolania

Súčasná právna úprava.

V súčasnosti OSP neupravuje možnosť účastníka konania namietať porušenie práva na zákonného sudcu v priebehu konania pred všeobecným súdom ani zákonnú povinnosť o takejto námietke rozhodnúť. Takisto neupravuje porušenie práva na zákonného sudcu ako dôvod odvolania, dovolania a mimoriadneho dovolania. Jediným opravným prostriedkom, v ktorom účastník konania môže namietať porušenie tohto práva v konaní pred všeobecným súdom, je ústavná sťažnosť podľa čl. 127 Ústavy SR. Preto je potrebné, aby účastník konania mohol namietať v každom štádiu súdneho konania porušenie jeho práva na zákonného sudcu, o ktorom rozhodne nadriadený súd. O námietke porušenie práva na zákonného sudcu týkajúcej sa sudcov Najvyššieho súdu by mal rozhodovať Najvyšší správny súd a o námietke týkajúcej sa sudcov Najvyššieho správneho súdu Najvyšší súd. Túto úpravu z hľadiska vzájomných vzťahov sudcov toho istého súdu považujeme za dostatočne garantujúcu nestranné a nezávislé rozhodovanie súdu o tom, či došlo k porušeniu práva na zákonného sudcu.

Navrhovaná zmena:

- (i) Ak sa účastník konania bude domnievať, že bolo porušené jeho právo na zákonného sudcu, pretože v jeho veci rozhodoval sudca určený v rozpore s rozvrhom práce súdu, bude môcť vzniesť námietku porušenia jeho práva na zákonného sudcu.
- (ii) O námietke porušenia práva na zákonného sudcu bude rozhodovať nadriadený súd v senáte určenom náhodným výberom pomocou programových a technických prostriedkov.
- (iii) O námietke porušenia práva na zákonného sudcu v konaní pred Najvyšším súdom bude rozhodovať senát Najvyššieho správneho súdu určený náhodným výberom pomocou programových a technických prostriedkov a o námietke porušenia práva na zákonného sudcu v konaní pred Najvyšším správnym súdom bude rozhodovať senát Najvyššieho súdu takisto určený náhodným výberom pomocou programových a technických prostriedkov.
- (iv) Porušenie práva účastníka konania na zákonného sudcu zároveň bude dôvodom pre podanie odvolania, dovolania a mimoriadneho dovolania.

2. Zákonná úprava inštitútu „sudca spravodajcu“ a jeho postavenia

Súčasná právna úprava.

Pojem „sudca spravodajca“ je síce spomenutý v zákone č. 757/2004 Z.z. (§ 16), avšak bez toho, aby bolo bližšie vymedzené postavenie a spôsob jeho určovania. Sudca spravodajca pritom vo významnej miere môže ovplyvniť konečné rozhodnutie senátu vo veci. Preto je potrebné, aby zákon stanovil, že sudca spravodajca je určovaný na základe vopred určených pevných a transparentných pravidiel, aby bola zabezpečená ochrana pred ľubovôľou a účelovým pridelovaním vecí ad hoc.

Navrhovaná zmena:

- (i) Sudca spravodajca bude určovaný náhodným výberom pomocou technických a programových prostriedkov.

- (ii) Vec bude následne pridelená do senátu, ktorého členom je sudca spravodajca, ktorý bol určený náhodným výberom pomocou technických a programových prostriedkov.
- (iii) V rozvrhu práce súdu budú stanovené pravidlá pre určovanie „sudcu spravodajcu“ podľa vopred daných zásad tak, aby bola zabezpečená predvídateľnosť a transparentnosť určenia sudcu spravodajcu.
- (iv) Úlohou „sudcu spravodajcu“ bude príprava podkladov potrebných na rozhodnutie senátu a referovanie o nich ostatným členom senátu a príprava návrhu rozhodnutia senátu.

3. O vylúčení sudcu z prejednávania a rozhodovania vecí bude vždy rozhodovať iný súd

Súčasná právna úprava.

Podľa v súčasnosti platnej úpravy (§ 15 OSP) ak sudca oznámi predsedovi súdu skutočnosti, pre ktoré je vylúčený, predseda súdu môže prideliť vec inému sudcovi, ak s tým sudca, o ktorého vylúčenie ide, súhlasí. Ak predseda súdu má za to, že nie je dôvod na pochybnosť o nezáujatosti sudcu, predloží vec na rozhodnutie nadriadenému súdu. Takáto úprava dáva neodôvodnene významné kompetencie predsedovi súdu a umožňuje, aby sa sudca po dohode s predsedom súdu „zbavil“ vecí, ktorú z určitých dôvodov nechce rozhodovať, aj keď nebudú splnené podmienky pre jeho vylúčenie podľa § 14 ods. 1 OSP. Z hľadiska garancie práva účastníka konania na rozhodovanie nestranným súdom považujeme za potrebné, aby o tom, či je sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania vecí, rozhodoval príslušný senát nadriadeného súdu určený náhodným výberom. Podľa v súčasnosti platnej úpravy (§ 16 OSP) o vylúčení sudcu rozhoduje zásadne nadriadený súd v senáte; o vylúčení sudcov Najvyššieho súdu rozhoduje iný senát tohto súdu. Túto úpravu z hľadiska vzájomných vzťahov sudcov toho istého súdu nepovažujeme za dostatočne garantujúcu nestranné a nezávislé rozhodovanie súdu o vylúčení sudcu toho istého súdu z prejednávania a rozhodovania určitej veci.

Navrhovaná zmena:

- (i) O vylúčení sudcu z prejednávania a rozhodovania vecí bude aj v prípade, ak sudca oznámi predsedovi súdu skutočnosti, pre ktoré vznikajú pochybnosti o jeho nezáujatosti, rozhodovať senát nariadeného súdu určený náhodným výberom pomocou programových a technických prostriedkov.
- (i) O vylúčení sudcov Najvyššieho súdu pre pochybnosti o ich nezáujatosti bude rozhodovať senát Najvyššieho správneho súdu určený náhodným výberom pomocou programových a technických prostriedkov a o vylúčení sudcov Najvyššieho správneho súdu rozhodoval senát Najvyššieho súdu takisto určený náhodným výberom pomocou programových a technických prostriedkov.

4. Z rozhodovania vecí v správnom súdnictve budú vylúčení sudcovia, ktorí sa podieľali na prejednaní alebo rozhodovaní vecí na správnom orgáne

Súčasná právna úprava.

OSP nestanovuje, že z prejednávania a rozhodovania vecí v správnom súdnictve sú vylúčení sudcovia, ktorí sa podieľali na prejednaní alebo rozhodovaní vecí na správnom orgáne. Sudcov je možné z prejednávania a rozhodovania vecí vylúčiť len postupom podľa § 14 a nasl. OSP. Z hľadiska garancie práva na rozhodnutie nestranným súdom je však žiadúce, aby uvedení sudcovia boli automaticky vylúčení z prejednávania a rozhodovania vecí v správnom súdnictve.

Navrhovaná zmena:

- (i) Sudcovia, ktorí sa podieľali na prejednaní alebo rozhodovaní vecí na správnom orgáne budú *ex lege* vylúčení z rozhodovania vecí v správnom súdnictve.

5. Predvolanie účastníkov konania na vyhlásenie rozsudku

Súčasná právna úprava.

Podľa v súčasnosti platnej úpravy (§ 156 OSP) je stanovené, že súd vo veciach, v ktorých rozhoduje bez nariadenia ústneho pojednávania, oznamuje miesto a čas verejného vyhlásenia rozsudku na úradnej tabuli súdu najmenej päť dní pred jeho vyhlásením. Zákon v uvedených veciach nestanovuje výslovne povinnosť predvolať účastníkov konania na verejné vyhlásenie rozsudku. V zmysle záverov Ústavného súdu Slovenskej republiky, však pokiaľ ide o účastníkov konania, je získanie informácie o dátume a mieste vyhlásenia rozsudku vyvesením zoznamu pojednávaní na dverách pojednávacej miestnosti v deň konania pojednávania (alebo dokonca v krátkom časovom predstihu pred jeho začatím), neakceptovateľné a nie je ho možné kvalifikovať ako dostatočný postup zo strany súdu pre naplnenie ústavnej požiadavky verejného vyhlásenia rozsudku podľa čl. 142 ods. 3 Ústavy SR a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (nález ÚS sp. zn. IV. ÚS 110/03 z 10. 9. 2003).

Navrhovaná zmena:

(i) Vo veciach, v ktorých súd rozhoduje rozsudkom bez nariadenia ústneho pojednávania, bude súd povinný predvolať účastníkov konania na verejné vyhlásenie rozsudku, a to najmenej päť dní pred jeho vyhlásením.

6. Novelizácia čl. 127 Ústavy SR tak, aby prostredníctvom ústavnej sťažnosti bola zabezpečená skutočná a efektívna ochrana porušenia ktoréhokoľvek základného práva alebo slobody postupom alebo rozhodnutím všeobecného súdu, proti ktorému už nie je prípustný opravný prostriedok

Súčasná právna úprava.

V súčasnosti totiž Ústavný súd SR prevažne aplikuje taký výklad čl. 127 Ústavy SR, v zmysle ktorého má Ústavný súd SR právomoc preskúmať porušenie základných práv a slobôd postupom a rozhodovaním všeobecných súdov len v prípadoch porušenia procesných práv účastníkov súdneho konania (čl. 46 až 50 Ústavy SR; čl. 6 Dohovoru) všeobecnými súdmi rozhodujúcimi v poslednom stupni. V prípadoch porušení ostatných základných ľudských práv a slobôd konaním a rozhodnutím všeobecných súdov, sťažnosti Ústavný súd SR prevažne odmieta z dôvodu, že o nich už „rozhodoval iný súd“, konkrétne iný všeobecný súd.

Navrhovaná zmena:

(i) Je potrebné novelizovať čl. 127 Ústavy SR vypustením slov „ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“, tak, aby prostredníctvom ústavnej sťažnosti bola zabezpečená skutočná a efektívna ochrana porušenia ktoréhokoľvek základného práva alebo slobody postupom alebo rozhodnutím všeobecného súdu, proti ktorému už nie je prípustný opravný prostriedok, t. j. cieľ, ktorý sa zmenou čl. 127 Ústavy SR ústavným zákonom č. 90/2001 Z.z. sledoval, a aby sa ústavná sťažnosť stala účinným vnútroštátnym prostriedkom nápravy (čl. 35 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ďalej len „Dohovor“) vo vzťahu ku ktorémukoľvek ľudskému právu a základnej slobode chránených Dohovorom.

7. Novelizácia Ústavy SR tak, aby spolu s ústavnou sťažnosťou podľa čl. 127 Ústavy SR sťažovateľ mohol podať návrh na začatie konania o súlade právneho predpisu nižšej právnej sily s právnym predpisom vyššej právnej sily alebo s medzinárodnou zmluvou

Súčasná právna úprava.

Návrh na začatie konania o súlade právneho predpisu nižšej právnej sily s právnym predpisom vyššej právnej sily alebo s medzinárodnou zmluvou podľa čl. 125 Ústavy SR môžu podať len subjekty

uvedené v čl. 130 ods. 1 písm. a) až e) Ústavy SR. Z hľadiska zvýšenia garancií ochrany ľudských práv a slobôd je však žiadúce, aby sťažovateľ mal možnosť začať konanie o súlade právneho predpisu, ktorého uplatnením došlo k porušeniu jeho práv namietaných v sťažnosti a o ktorom sa domnieva, že je v rozpore s predpisom vyššej právnej sily alebo medzinárodnou zmluvou.

Navrhovaná zmena:

- (i) Sťažovateľ bude spolu s ústavnou sťažnosťou podľa čl. 127 Ústavy SR oprávnený podať návrh na začatie konania o súlade právneho predpisu nižšej právnej sily, resp. jeho jednotlivých ustanovení, s právnym predpisom vyššej právnej sily alebo s medzinárodnou zmluvou, ak a) jeho uplatnením nastala skutočnosť, ktorá je predmetom ústavnej sťažnosti, a b) tento predpis je podľa názoru sťažovateľa v rozpore s predpisom vyššej právnej sily alebo s medzinárodnou zmluvou.
- (ii) Uvedená právo sťažovateľa bude potrebné upraviť v Ústave SR.

8. Právo Najvyššieho správneho súdu zrušiť opatrenie správneho orgánu všeobecnej povahy alebo jeho časti

Súčasná právna úprava.

Súčasná právna úprava nedáva možnosť fyzickej alebo právnickej osoby, ktorá sa cíti ukrátená na svojich práva opatrením správneho orgánu všeobecnej povahy dať návrh na zrušenie takéhoto opatrenia. V zmysle čl. 125 ods. 1 písm. c) a d) Ústavy SR Ústavný súd preskúmava súlad všeobecne záväzných nariadení podľa čl. 68, všeobecne záväzných právnych predpisov miestnych orgánov štátnej správy a všeobecne záväzných nariadení orgánov územnej samosprávy podľa čl. 71 ods. 2 s ústavou, s predpismi vyššej právnej sily, avšak len na návrh kvalifikovaných subjektov podľa čl. 130 ods. 1 písm. a) až e) Ústavy SR.

Navrhovaná zmena:

- (i) Na návrh toho, kto tvrdí, že bol na svojich právach ukrátený opatrením všeobecnej povahy vydaným správnym orgánom alebo jeho časťou, bude môcť Najvyšší správny súd rozhodnúť o zrušení takéhoto opatrenia všeobecnej povahy alebo jeho časti.

V. Zrýchlenie občianskeho súdneho konania

1. Zákonné stanovenie práva účastníka konania podať návrh súdu, aby určil lehotu na vykonanie procesného úkonu, u ktorého podľa jeho názoru dochádza k priet'ahom v konaní

Súčasná právna úprava.

Platná právna úprava (§ 62 a nasl. zákona č. 757/2004 Z.z.) dáva účastníkovi konania právo podať sťažnosť na postup súdu z dôvodu porušovania jeho práva na verejné prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov. O tejto sťažnosti rozhoduje predseda príslušného súdu; sťažnosti na predsedu súdu vybavuje predseda súdu vyššieho stupňa. Ak je sťažovateľ toho názoru, že jeho sťažnosť, nebola ním riadne vybavená, môže požiadať o prešetrenie vybavenia sťažnosti, o ktorej rozhoduje predseda súdu vyššieho stupňa, resp. Ministerstvo spravodlivosti. Ak sťažovateľ nie je spokojný ani s prešetrením vybavenia sťažnosti, je nútený obrátiť sa na Ústavný súd SR s ústavnou sťažnosťou podľa čl. 127 Ústavy SR.

Považujeme za žiadúce, aby v prípade ak sa účastník konania domnieva, že je porušované právo na prerokovanie jeho veci bez zbytočných priet'ahov, a jeho sťažnosť nebola riadne vybavená, aby mohol namietat' porušenie tohto práva na súde vyššieho stupňa (t.j. nielen na orgáne správy súdov), ktorý bude oprávnený uložiť súdu povinnosť, aby v určitej lehote vykonal namietaný procesný úkon.

Navrhovaná zmena:

- (i) V prípade, že sťažnosť na priet'ahy v konaní podľa názoru účastníka konania nebude riadne vybavená, tento účastník bude môcť podať návrh súdu, aby určil lehotu na vykonanie procesného úkonu, u ktorého podľa jeho názoru dochádza k priet'ahom v konaní.
- (ii) Návrh na určenie lehoty na vykonanie procesného úkonu sa bude podávať na súde, voči ktorému sú priet'ahy v konaní namietané. Tento súd bude povinný návrh postúpiť do 5 pracovných dní súdu príslušnému o návrhu rozhodnúť.
- (iii) Súdom príslušným na rozhodnutie o návrhu bude vždy súd najbližšieho vyššieho stupňa.
- (iv) V prípade, že k priet'ahom v konaní bude dochádzať na Najvyššom súde, súdom príslušným na rozhodnutie bude Najvyšší správny súd. V prípade, že k priet'ahom v konaní bude dochádzať na Najvyššom správnom súde, súdom príslušným na rozhodnutie bude Najvyšší súd.
- (v) Súd rozhodujúci o návrhu na určenie lehoty bude povinný o ňom rozhodnúť do 20 pracovných dní.

2. Vylúčenie možnosti podať odvolanie proti rozsudkom, ktorými bolo rozhodnuté o peňažnom plnení neprevyšujúcom určitú minimálnu sumu

Súčasná právna úprava.

V súčasnosti možnosť podania odvolania proti rozsudku prvostupňového súdu nie je žiadnym spôsobom obmedzená hodnotou predmetu konania, čo vedie k tomu, že odvolacie súdy sú zaťažované aj vecami, ktorých predmetom sú minimálne sumy, výrazne neprimerané nákladom na odvolacie konanie.

Navrhovaná zmena:

- (i) OSP vylúči možnosť podať odvolanie proti rozsudkom prvostupňových súdov, ktorých predmetom je peňažné plnenie, ktoré nedosahuje určitú minimálnu sumu, napr. 2 000,- Sk v občianskoprávných veciach a 20 000,- Sk v obchodných veciach.

3. Zefektívnenie doručovania súdnych písomností

Súčasná právna úprava.

Podľa v súčasnosti platnej úpravy (§ 48 ods. 2 a 3 OSP) je fikcia doručenia bez ohľadu, či sa osoba na adrese zdržuje alebo nezdržuje, možná len v prípade právnickej osoby, ak jej nie je možné doručiť písomnosť na adresu jej sídla uvedenú v obchodnom registri alebo v inom registri, v ktorom je zapísaná, a v prípade fyzickej osoby oprávnenej podnikat' a adresu jej miesta podnikania uvedenú v obchodnom registri alebo v inom registri, v ktorom je zapísaná. OSP neumožňuje vytvoriť fikciu doručenia na základe vyhlásenia účastníka konania, ani v prípade, ak sa nepodarí doručiť na adresu evidovanú v centrálnej evidencii občanov SR, ak sa osoba na tejto adrese nezdržuje.

Navrhovaná zmena:

(i) Upraviť doručovanie súdnych písomností v rámci občianskeho súdneho konania tak, aby doručovanie nebolo paralyzujúcim fenoménom v justícii a vytvoriť taký systém doručovania, ktorý nebude umožňovať účastníkom konania úspešne sa vyhýbať konaniu a spomaľovať konanie.

Okrem iného:

- vytvoriť fikciu doručenia v prípade, ak nie je možné doručiť písomnosť fyzickej osobe na adresu jej bydliska evidovanú v centrálnej evidencii občanov SR, a jej iná adresa nie je súdu známa; v takomto prípade sa písomnosť bude považovať po 3 dňoch od vrátenia nedoručenej zásielky súdu za doručenú, a to aj vtedy, ak sa fyzická osoba o tom nedozvie (to nebude platiť, ak napriek tomu, že účastník riadne splnil svoju povinnosť nahlásiť adresu svojho bydliska podľa osobitného predpisu, v centrálnej evidencii občanov SR bude uvedená nesprávna adresa bydliska účastníka z dôvodov na strane orgánu zodpovedného za evidenciu údajov v tomto registri),
- vytvoriť fikciu doručenia aj v prípade, ak doručenie nie je preukázané štandardným spôsobom, a to na základe vyhlásenia adresáta v písomnom podaní alebo ústne do protokolu, že mu určitá písomnosť bola doručená v určitý deň a hodinu,
- účastník bude môcť súdu oznámiť adresu v SR na doručovanie súdnych písomností, na ktorú bude potom súd povinný doručovať súdne písomnosti, za predpokladu, že na takto oznámenú adresu bude možné doručovať písomnosti spôsobom predpísaným v OSP.

4. Zefektívnenie predvádzania svedkov na súdne pojednávanie

Súčasná právna úprava.

Podľa v súčasnosti platného znenia (§ 52 OSP), ak predvedenia svedka ostane neúspešné, OSP nedáva žiadnu ďalšiu zákonnú možnosť ako zabezpečiť prítomnosť svedka na výsluchu. Pritom neúspešnosť v predvádzaní svedkov na termín pojednávania je pravidlom. Preto je vhodné, aby obdobne ako je tomu v prípade svedkov, ktorí majú vypovedať v trestnom konaní (§ 88 zákona č. 301/2005 Z.z.) aj v prípade svedkov, ktorí majú vypovedať v občianskom súdnom konaní, bolo možné za účelom výsluchu obmedziť ich osobnú slobodu.

Navrhovaná zmena:

(i) Svedkom, ktorí majú vypovedať v občianskom súdnom konaní, ktorí sa napriek riadnemu predvolaniu na konanie pred súdom bez ospravedlnenia nedostavili a minulo sa účinkom aj nariadenie ich predvedenia a ich prítomnosť nemožno inak zabezpečiť, uznesením súdu bude nariadené, aby bola obmedzená ich osobná sloboda a aby boli predvedení príslušníkom Policajného zboru alebo Vojenskej polície. Obmedzenie osobnej slobody svedka bude môcť trvať len čas nevyhnutne potrebný na vykonanie úkonu, najviac 72 hodín, z ktorých 24 hodín pripadá na jeho predvedenie a 48 hodín na jeho výsluch predsedom senátu, ktorý o tom rozhodol. O výsluchu sa vhodným spôsobom upovedomia účastníci konania a ich zástupcovia.

5. Úprava odročovania pojednávanií

Súčasná právna úprava.

Podľa v súčasnosti platnej úpravy (§ 119 OSP) zákon stanovuje, že ak sa pojednávanie odročuje, predseda senátu alebo samosudca spravidla oznámi deň, kedy sa bude konať nové pojednávanie.

Navrhovaná zmena:

(i) Ak sudca bude odročovať pojednávanie, bude povinný zároveň vždy stanoviť ďalší termín pojednávania (s výnimkou, ak to okolnosti daného prípadu objektívne nedovoľujú).

6. Skrátenie a spresnenie lehôt pri vydávaní predbežného opatrenia

Súčasná právna úprava.

Podľa v súčasnosti platnej úpravy (§ 75 ods. 4 OSP) je súd povinný rozhodnúť o návrhu na vydanie predbežného opatrenia do 30 dní. Táto lehota odporuje samotnej povahe predbežného opatrenia. V súčasnosti platná úprava OSP neobsahuje lehotu pre odoslanie rozhodnutia prvostupňovým súdom, pre vydanie rozhodnutia odvolacím súdom, pre odoslanie rozhodnutia odvolacieho súdu ani pre vrátenie veci odvolacím súdom prvostupňovému súdu. Podľa v súčasnosti platnej úpravy (§ 75 ods. 5 OSP) je súd povinný rozhodnúť o návrhu na nariadenie predbežného opatrenia vo vyššie uvedených osobitných prípadoch do 7 dní od doručenia návrhu. OSP neobsahuje lehotu pre odoslanie rozhodnutia prvostupňovým súdom, pre odoslanie rozhodnutia odvolacieho súdu ani pre vrátenie veci odvolacím súdom prvostupňovému súdu. Podľa v súčasnosti platnej úpravy (§ 102 OSP) ak treba po začatí konania dočasne upraviť pomery účastníkov súd na návrh neodkladne vydá predbežné opatrenie.

Navrhovaná zmena:

(i) V súvislosti s predbežným opatrením by mal OSP zakotviť:

- že súd je povinný rozhodnúť o návrhu na vydanie predbežného opatrenia bezodkladne od doručenia návrhu, najneskôr do 7 dní,
- že lehota na odoslanie uznesenia, ktorým sa rozhodlo o návrhu predbežného opatrenia, je 3 dni od jeho vydania,
- že odvolací súd je najneskôr do 7 dní povinný rozhodnúť o odvolaní proti rozhodnutiu prvostupňového súdu,
- lehotu 3 dni od vydania rozhodnutia odvolacieho súdu, v ktorej musí byť odoslané rozhodnutie odvolacieho súdu,
- pre prípad, že odvolací súd zruší rozhodnutie prvostupňového súdu, lehotu 3 dni pre vrátenie veci odvolacím súdom súdu prvého stupňa.

(ii) V súvislosti s predbežným opatrením v osobitných prípadoch, t. j. v prípade predbežného opatrenia, ktorým súd uložil účastníkovi, aby odovzdal dieťa do starostlivosti druhého z rodičov alebo do starostlivosti toho, koho označil súd, alebo aby nevstupoval dočasne do domu alebo bytu, v ktorom býva osoba blízka alebo osoba, ktorá je v jeho starostlivosti alebo vo výchove, vo vzťahu ku ktorej je dôvodne podozrivý z násilia, by mal OSP zakotviť:

- že súd je povinný rozhodnúť o návrhu na vydanie predbežného opatrenia do 48 hodín,
- že lehota na odoslanie uznesenia, ktorým sa rozhodlo o návrhu predbežného opatrenia, je 24 hodín od jeho vydania,
- že odvolací súd je najneskôr do 48 hodín povinný rozhodnúť o odvolaní proti rozhodnutiu prvostupňového súdu,
- lehotu 24 hodín od vydania rozhodnutia odvolacieho súdu, v ktorej musí byť odoslané rozhodnutie odvolacieho súdu,

- pre prípad, že odvolací súd zruší rozhodnutie prvostupňového súdu, lehotu 3 dni pre vrátenie veci odvolacím súdom súdu prvého stupňa.
- (iii) V OSP výslovne uviesť, že ustanovenia upravujúce vydanie predbežného opatrenia pred začatím konania platia obdobne aj v prípade predbežných opatrení vydaných po začatí konania.

7. Stanovenie, resp. spresnenie lehôt pre úkony súdu

Súčasná právna úprava.

OSP pre úkony súdov sub (i) nestanovuje žiadne lehoty. Pre úkony sub (ii) stanovuje, že súd je povinný úkon urobiť „neodkladne“, čo však nie je možné považovať za dostačujúce.

Navrhovaná zmena:

- (i) Stanoviť v OSP lehoty pre určité úkony súdov v rámci občianskeho súdneho konania, a to
 - lehotu, v ktorej je dožiadaný súd povinný postúpiť dožiadanie súdu, v ktorého obvode možno úkon urobiť a lehotu pre vrátenie dožiadania dožiadaným súdom - § 39 ods. 2 OSP,
 - lehotu pre rozhodnutie predsedu senátu o návrhoch na doplnenie zápisnice a o námietkach proti jej zneniu - § 40 ods. 3 OSP,
 - lehotu pre zabezpečenie dôkazu pred začatím konania o veci samej, ak je obava, že neskôršie ho nebude možné vykonať vôbec alebo len s veľkými ťažkosťami - § 78 OSP,
 - lehotu, v ktorej je súd povinný vec postúpiť po právoplatnosti uznesenia o zastavení konania príslušnému súdu - § 104 ods. 1 OSP,
 - lehotu, v ktorej je súd, ktorému bola vec postúpená, povinný predložiť na rozhodnutie NS SR, ak s postúpením nesúhlasí - § 104a ods. 3 OSP,
 - lehotu, v ktorej je NS SR povinný rozhodnúť o vecnej príslušnosti súdu a v ktorej je povinný po rozhodnutí predložiť vec vecne príslušnému súdu - § 104a ods. 3 OSP,
 - lehotu, v ktorej je súd, ktorému bola vec postúpená, povinný predložiť na rozhodnutie súdu príslušnému na takéto rozhodnutie, ak s jej postúpením nesúhlasí - § 105 ods. 3 OSP,
 - lehotu, v ktorej je príslušný súd povinný rozhodnúť o miestnej príslušnosti a v ktorej je povinný po rozhodnutí predložiť vec miestne príslušnému súdu - § 105 ods. 3 OSP,
 - lehotu, v ktorej je odvolací súd po zrušení rozhodnutia prvostupňového súdu a zastavení konania povinný postúpiť vec orgánu, do ktorého právomoci patrí - § 221 ods. 2 OSP,
 - lehotu, v ktorej je odvolací súd po zrušení rozhodnutia prvostupňového súdu povinný vrátiť vec súdu prvého stupňa na ďalšie konanie - § 221 ods. 3 OSP,
 - lehotu, v ktorej je dovolací súd po zrušení rozhodnutia odvolacieho súdu povinný vrátiť vec súdu na ďalšie konanie - § 243b ods. 2 OSP,
 - lehotu, v ktorej je dovolací súd po zrušení rozhodnutia odvolacieho súdu povinný postúpiť vec orgánu, do ktorého právomoci patrí - § 243b ods. 2 a ods. 3 OSP.
- (ii) Spresniť v OSP lehoty pre určité úkony súdov v rámci občianskeho súdneho konania, a to
 - lehotu, v ktorej je súd povinný zabezpečiť dôkaz po začatí konania - § 102 OSP,
 - lehotu, v ktorej je súd, na ktorý sa účastník obrátil, povinný postúpiť vec príslušnému súdu, ak je toho názoru, že nie je vecne príslušný - § 104a ods. 2 OSP,
 - lehotu, v ktorej je súd, na ktorý sa účastník obrátil, povinný postúpiť vec príslušnému súdu, ak je toho názoru, že nie je miestne príslušný - § 105 ods. 2 OSP.

8. Opatrenia s cieľom zabrániť tomu, aby možnosť sudcu vykonávať časť práce doma mala negatívny vplyv na množstvo sudcom vykonanej práce

Súčasná právna úprava.

Súčasná úprava (§ 41 zákona č. 385/2000 Z.z.) dáva predsedovi súdu kompetenciu na základe žiadosti sudcu povoliť, aby sudca v určenom pracovnom čase plnil funkčné povinnosti v domácom prostredí, a to bez stanovenia podrobnejších kritérií pre takéto povolenie. Preto je žiadúce, aby právna úprava

v záujme zrýchlenia súdneho konania výslovne obsahovala dôvody, kedy predseda súdu nepovolí sudcovi výkon práce v domácom prostredí.

Navrhovaná zmena:

(i) Zákon bude stanovovať, že predseda súdu nepovolí výkon práce v domácom prostredí najmä sudcovi, a) ktorý neskončil vec, v ktorej od začatia konania uplynuli dva roky; ak bola sudcovi pridelená vec, ktorú mal rozhodnúť iný sudca a došlo k zmene rozvrhu práce, alebo ktorú sudca prevzal z dôvodu zastupovania iného sudcu, neskončí táto lehota skôr, ako jeden rok od nového pridelenia veci, b) ktorý má viac neskončených vecí ako je celoštátny priemer neskončených vecí na príslušnom úseku práce, príp. v príslušnej špecializácii, alebo c) ktorý rozhodol alebo mal rozhodnúť vo veci, o ktorej Ústavný súd Slovenskej republiky alebo Európsky súd pre ľudské práva vyslovil, že nečinnosťou súdu došlo k porušeniu práva účastníka konania na súdnu ochranu.

Ak od rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky alebo Európskeho súdu pre ľudské práva, uvedeného v písm. c) uplynuli aspoň dva roky a sudca svojou činnosťou zaručuje potrebnú rýchlosť rozhodovania, môže predseda súdu žiadosti sudcu o povolenie práce v domácom prostredí vyhovieť.

Vo vyššie uvedených prípadoch nebude možné aplikovať fikciu, že ak o žiadosti sudcu o povolenie práce v domácom prostredí nerozhodne predseda súdu do 60 dní od jej podania, považuje sa za schválenú.

VI. Zvýšenie miery spravodlivosti v občianskom súdnom konaní

1. Doslovná protokolácia súdnych pojednávaní

Súčasná právna úprava.

V súčasnosti vyjadrenia všetkých osôb zúčastnených na konaní diktuje do zápisnice len sudca – častokrát nepresne, čo môže mať zásadný vplyv na výsledok konania. Pritom je problematické ešte počas pojednávania zachytiť a namietat všetky nepresnosti oproti autentickému výpovedi, resp. neskôr dokazovať, že vyjadrenie účastníka, resp. svedka bolo iné.

Pritom vzhľadom na kontradiktórnosť občianskeho súdneho konania je potrebné, aby všetky vyjadrenia účastníkov konania, ako aj vykonané dôkazy boli v zápisnici presne zachytené. Protokolácia priebehu súdneho konania pomocou vhodných technických prostriedkov bude mať pritom vplyv na zrýchlenie súdneho konania, pretože prediktovanie vyjadrení zo strany sudcu zároveň spomaľuje konanie (pri výsluchu niekoľkých svedkov konanie môže trvať niekoľko hodín).

Navrhovaná zmena:

(i) V konaní pred súdom bude vykonávaná presná a doslovná protokolácia vyjadrení sudcov, účastníkov konania, vypočúvaných svedkov a pod., a to prostredníctvom vhodných technických prostriedkov. V prípade vyhotovenia zvukového alebo rýchlapisného záznamu, tieto budú súčasťou spisu rovnako, ako aj ich písomný prepis.

2. Právo účastníkov konania klásť otázky

Súčasná právna úprava.

Podľa v súčasnosti platného znenia (§ 126 ods. 3 OSP) účastník môže klásť otázky svedkovi a vypočúvanému účastníkovi (§ 131 ods. 2 OSP v spojitosti s § 126 ods. 3 OSP) len so súhlasom predsedu senátu alebo samosudcu. Najmä v sporovom konaní je vzhľadom na jeho kontradiktórnosť takáto úprava neprijateľná.

Navrhovaná zmena:

(i) Účastníci konania budú mať vždy právo klásť vypočúvanému svedkovi, znalcovi alebo účastníkovi konania otázky s tým, že sudca bude môcť len celkom výnimočne znemožniť účastníkovi konania položiť otázku, ak celkom zrejme nesúvisí s predmetom konania; o tom bude musieť byť urobený v zápisnici z pojednávania presný záznam s presným znením otázky, ktorú nebolo umožnené položiť.

3. Zákaz nútiť účastníkov konania predkladať dôkazy vo svoj neprospech

Súčasná právna úprava.

Podľa v súčasnosti platnej úpravy môže súd uložiť komukolvek, kto má listinu potrebnú na dôkaz, t. j. aj účastníkovi konania, aby ju predložil (§ 129 OSP) a účastník konania je povinný sa ustanoviť na výsluch a vypovedať pravdu a nič nezamlčovať (§ 131 OSP). Uvedenú úpravu, ktorá vo svojej podstate núti účastníka konania predkladať dôkazy vo svoj neprospech, považujeme vzhľadom na kontradiktórnosť sporového konania za neprijateľnú.

Navrhovaná zmena:

- (i) Účastníkovi konania v sporovom konaní nebude možné uložiť povinnosť prekladať listiny, ktoré má u seba (súd síce bude môcť požiadať účastníka konania, aby tieto dôkazy predložil, avšak nepredloženie požadovaných dôkazov účastníkom konania nebude možné byť sankcionované zo strany súdu).
- (ii) Výsluch účastníka bude možné uskutočniť len s jeho súhlasom, ak dokazovanú skutočnosť nie je možné preukázať inak.

4. Riešenie ďalších prípadov vstupu nového účastníka do konania bez súhlasu odporcu a ďalšie prípady vedenia exekúcie proti inému než tomu, kto je v rozhodnutí označený ako povinný, alebo v prospech iného než toho, kto je v rozhodnutí označený ako oprávnený

Súčasná právna úprava.

Podľa v súčasnosti platného znenia (§ 92 OSP) by na vstup do konania na miesto doterajšieho účastníka na strane navrhovateľa v uvedených prípadoch bol potrebný súhlas všetkých účastníkov konania. Súhlas odporcu so zmenou účastníka konania na strane navrhovateľa nie je potrebný len v prípade, ak po začatí konania nastala právna skutočnosť, s ktorou právne predpisy spájajú prevod alebo prechod práv a povinností, o ktorých sa koná (tzv. singulárna sukcesia). Podľa v súčasnosti platného Exekučného poriadku (§ 37) proti inému než tomu, kto je v rozhodnutí označený ako povinný, alebo v prospech iného než toho, kto je v rozhodnutí označený ako oprávnený, možno vykonať exekúciu, len ak sa preukázalo, že naňho prešla povinnosť alebo právo z exekučného titulu podľa § 41. Navrhovaná úprava bude umožňovať, aby bez súhlasu odporcu, vstúpil namiesto navrhovateľa do konania postupník, ak postupca vymáhal postúpený nárok sám vo svojom mene na účet postupníka (§ 530 OZ) a v priebehu konania dôjde k zrušeniu takejto dohody postupcu a postupníka, ako aj aby účastníkom exekučného konania mohol byť postupník v prípade, že účastníkom konania vo veci samej v čase vydania exekučného titulu bol postupca, avšak neskôr došlo k zrušeniu dohody postupcu a postupníka o vymáhaní pohľadávky v mene postupcu na účet postupníka.

Navrhovaná zmena:

- (i) OSP výslovne stanoví, že ak po začatí konania došlo k zrušeniu dohody, na základe ktorej navrhovateľ vymáhal právo, ktoré je predmetom konania, vo svojom mene, ale na účet inej osoby, môže navrhovateľ alebo ten, na účet koho navrhovateľ vymáhal právo, ktoré je predmetom konania, navrhnúť, aby do konania na miesto doterajšieho účastníka vstúpil ten, na koho účet navrhovateľ vymáhal právo v konaní. Súd vyhovie návrhu, ak sa preukáže, že po začatí konania došlo k zrušeniu dohody uvedenej v predchádzajúcej vete a ak s tým súhlasí ten, kto má vstúpiť na miesto navrhovateľa; súhlas odporcu alebo toho, kto má vstúpiť na jeho miesto, sa nevyžaduje. Právne účinky spojené s podaním návrhu na začatie konania zostanú zachované.
- (ii) Exekučný poriadok takisto výslovne stanoví, že proti inému než tomu, kto je v rozhodnutí označený ako povinný, alebo v prospech iného než toho, kto je v rozhodnutí označený ako oprávnený, bude možné vykonať exekúciu, aj v prípade ak sa preukáže, že právo alebo povinnosť z exekučného titulu podľa § 41 bolo vymáhané na jeho účet a došlo k zrušeniu dohody o takomto vymáhaní.

5. Právo na náhradu trov spolupracujúceho advokáta

Súčasná právna úprava.

V súčasnosti platnom znení (§ 137 a nasl. OSP) otázka náhrady trov spolupracujúceho advokáta nie je vôbec riešená. Podľa judikatúry Európskeho súdneho dvora však čl. 49 Zmluvy o ES a Smernica Rady č. 77/249/EHS z 22. marca 1977 o uľahčení efektívneho výkonu slobody právnikov poskytovať služby musia byť vykladané tak, že vylučujú predpis členského štátu, ktorý ustanovuje, že úspešný účastník v spore, ktorý bol zastúpený právnikom usadeným v inom členskom štáte, nemá nad rámec odmeny tohto právnik nárok na náhradu od neúspešného účastníka odmeny právnik vykonávajúceho prax pred

daným súdom, ktorý podľa danej národnej legislatívy, bol povinný spolupracovať s prvým právnikom (rozsudok ESD z 11. decembra 2003 vo veci AMOK Verlags GmbH v. A & R Gastronomie GmbH – prípad C-289/02).

Navrhovaná zmena:

(i) OSP výslovne stanoví právo úspešného účastníka konania na náhradu trov svojho právneho zástupcu, ako aj spolupracujúceho advokáta v prípade, že právny zástupca účastníka ako hosťujúci euroadvokát bol povinný spolupracovať s týmto spolupracujúcim advokátom.

6. Spresnenie lehôt pre vykonanie úkonu účastníkom konania

Súčasná právna úprava.

Súčasná právna úprava neuvádza dĺžku uvedených lehôt, takže súd môže stanoviť aj neprimeranú lehotu, čo môže negatívne zasiahnuť do práv účastníka konania.

Navrhovaná zmena:

(i) Mali by byť spresnené niektoré lehoty, ktoré určuje súd na vykonanie určitého úkonu účastníkom konania s tým, že ak účastník v určenej lehote tento úkon neurobí, má to mať pre neho nepriaznivé následky. Ide o tieto lehoty:

- lehota, ktorú pri nariadení predbežného opatrenia, určí súd navrhovateľovi na podanie návrhu na začatie na súde alebo na rozhodcovskom súde (§ 76 ods. 3 OSP);
- lehota, v ktorej sa účastník konania nevyjadrí, bude sa predpokladať, že nemá námietky proti návrhu, ktorý sa týka postupu a vedenia konania (§ 101 ods. 3 OSP) s tým, že je vhodné rozlíšiť situáciu, keď je návrh predložený na pojednávaní, na ktorom je účastník prítomný, a ostatné situácie,
- lehota, ktorú je súd oprávnený určiť odporcovi na to, aby sa k veci písomne vyjadril a v prípade, že uplatnený nárok v celom rozsahu neuzná, uviedol vo vyjadrení rozhodujúce skutočnosti na svoju obranu, pripojil listiny, na ktoré sa odvoláva, a označil dôkazy na preukázanie svojich tvrdení (§ 114 ods. 3 OSP).

8. Úprava odvolacieho konania

Súčasná právna úprava.

Podľa v súčasnosti platnej úpravy (§ 205 OSP) dôvody odvolania môže odvolateľ rozšíriť len do uplynutia lehoty na odvolanie. Podľa § 212 OSP na vady konania pred súdom prvého stupňa prihliada odvolací súd, len ak mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Obmedzenie 15-dňovou lehotou na podanie odvolania však vo vzťahu k určitým dôvodom nie je vhodné a spravodlivé. Napr. ak po uplynutí odvolacej lehoty odvolateľ nemôže uvádzať ďalšie dôvody odvolania, okrem iného to znamená, že po uplynutí odvolacej lehoty nemôže uplatňovať skutočnosti alebo dôkazy, ktoré do uplynutia odvolacej lehoty účastník konania bez svojej viny nemohol označiť alebo predložiť. OSP výslovne nestanoví, že na vady podľa § 221 ods. 1 písm. a) až g) OSP môže súd prihliadať ex offio (ustanovenie § 212 ods. 3 OSP síce stanovuje, že na vady konania pred súdom prvého stupňa prihliada odvolací súd, len ak mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, avšak tu ide prevažne o iné vady); ide pritom o vady obdobné vadám uvedeným v § 237 OSP, na ktoré je aj dovolací súd povinný prihliadať ex offio. Súčasná právna úprava obmedzuje len odvolateľa v predkladaní nových skutočností a dôkazov v odvolacom konaní. Výslovne však nerieši, či iný účastník, ako odvolateľ, môže takéto nové skutočnosti a dôkazy predkladať. Preto vychádzajúc zo zásady rovnosti účastníkov je potrebné výslovne obmedziť aj druhého účastníka konania v predkladaní nových skutočností a dôkazov, namietaní vád prvostupňového konania a uvádzaní ďalších právnych argumentov v rovnakom rozsahu, v akom je obmedzený odvolateľ.

Navrhovaná zmena:

(i) Odvolateľ bude aj po uplynutí lehoty na odvolanie oprávnený:

- rozšíriť dôvody nesprávneho právneho posúdenia veci prvostupňovým súdom, a
- uplatniť vady podľa § 221 ods. 1 písm. a) až g) OSP, a
- uplatniť nové skutočnosti alebo dôkazy, ktoré bez svojej viny nemohol označiť alebo predložiť do uplynutia lehoty na podanie odvolania a v nadväznosti na to rozšíriť dôvody odvolania o dôvod podľa § 205 ods. 2 písm. e) OSP.

(ii) OSP bude výslovne ustanovovať, že na vady podľa § 221 ods. 1 písm. a) až g) OSP (t. j. sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov; ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania; účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený; v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie; sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný; účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom; rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát) je súd povinný prihliadať aj keď ich odvolateľ v odvolacom konaní nenamietne.

(iii) V OSP bude výslovne zakotvené, že v rovnakom rozsahu, v akom je obmedzený odvolateľ v predkladaní nových skutočností a dôkazov, namietaní väd prvostupňového konania, uvádzaní ďalších právnych argumentov v odvolacom konaní, sú obmedzení aj ostatní účastníci konania.

9. Zmeny v úprave predbežného opatrenia

Súčasná právna úprava.

Podľa v súčasnosti platnej úpravy OSP výslovne neukladá súdu povinnosť postupovať tak, aby nedošlo k zmareniu účelu predbežného opatrenia, napr. nezakazuje súdu informovať druhého účastníka konania, čím môže dôjsť k zmareniu účelu predbežného opatrenia.

Navrhovaná zmena:

(i) OSP by mal výslovne stanoviť, že súd je povinný pri rozhodovaní o návrhu predbežného opatrenia postupovať tak, aby nedošlo k zmareniu jeho účelu (napr. neinformovať odporcu o podaní takéhoto návrhu, ak by tým mohol byť zmarený účinok predbežného opatrenia).

10. Rozšírenie možností podania odvolania

Súčasná právna úprava.

Súčasná právna úprava (§ 202, OSP) v uvedených prípadoch vylučuje právo účastníka konania podať odvolanie. Pritom z hľadiska spravodlivého prejednávania a rozhodnutia veci je potrebné, aby možnosť odvolania bola pripustená, pretože z hľadiska postavenia účastníka konania ide o dôležité rozhodnutia. Nezriedka sa napr. stáva, že súd vylúči na samostatné konanie vec (resp. procesnú obranu), aj keď tu nie sú splnené pre to zákonné podmienky a účastník konania nemá žiadnu možnosť proti tomu namietat; oslobodením od súdnych poplatkov je zvýhodňovaný jeden z účastníkov konania, a preto z dôvodu zachovania rovnosti účastníkov konania je žiadúce, aby druhý účastník, ak má vedomosť, že podmienky pre oslobodenie nie sú splnené a má o tom dôkazy, to mohol namietat prostredníctvom oprávneného prostriedku; ak bude odpustené zmeškanie lehoty na podanie odvolania proti rozhodnutiu súdu bez toho, aby boli preto splnené zákonné podmienky, dôjde tým k neodôvodnenému zvýhodneniu jedného účastníka na úkor druhého; keďže v dnešnej dobe svedočné, náhrada hotových výdavkov a ušlý zárobok môžu predstavovať pomerne vysoké čiastky, mal by mať účastník konania, právo podať proti rozhodnutiu súdu o ich priznaní odvolanie; takisto otázku, či v danom prípade skutočne žalovaný z ospravedliteľného dôvodu nebol prítomný na pojednávaní,

v dôsledku čoho súd zrušil rozsudok pre zmeškanie, by mal mať žalobca možnosť dať preskúmať odvolaciemu súdu.

Navrhovaná zmena:

- (i) OSP by mal stanoviť možnosť účastníka konania podať odvolanie aj proti týmto rozhodnutiam:
- rozhodnutie súdu o vylúčení vzájomného návrhu na samostatné konanie, pretože tu nie sú podmienky pre spojenie vecí (§ 97 OSP),
 - rozhodnutie o spojení vecí na spoločné konanie a proti rozhodnutiu o vylúčení vecí na samostatné konanie (§ 112 OSP),
 - rozhodnutie súdu o oslobodení od súdnych poplatkov, ktorému súd úplne vyhovel (§ 138 OSP),
 - rozhodnutie o odpustení zmeškania lehoty pre podanie odvolania (§ 58 OSP)
 - rozhodnutie súdu o svedočnom a o náhrade hotových výdavkov a ušlého zárobku toho, komu súd uložil pri dokazovaní nejakú povinnosť (§ 139 ods. 1 a ods. 3 OSP),
 - rozhodnutie súdu, ktorým súd zruší rozsudok pre zmeškanie na základe návrhu žalovaného, ktorý z ospravedlniteľného dôvodu nebol prítomný na pojednávaní (§ 153c ods. 1 OSP) a zároveň lehoty, v ktorých bude súd povinný o odvolaniach v týchto prípadoch rozhodnúť.

11. Doručovanie dovolania ostatným účastníkom konania

Súčasná právna úprava.

V súčasnosti platná právna úprava uvedenú povinnosť dovolacieho súdu neupravuje.

Je potrebné ju v OSP stanoviť zakotvením obdobnej aplikácie § 211 OSP.

Navrhovaná zmena:

- (i) Dovolací súd bude po predložení veci povinný doručiť dovolanie proti rozhodnutiu ostatným účastníkom a vyzvať ich, aby sa v lehote do desiatich dní od doručenia výzvy k dovolaniu vyjadrili.

12. Lehota pre vymáhanie vrátenia zaplateného súdneho poplatku

Súčasná právna úprava.

Podľa v súčasnosti platnej úpravy (§ 13 ods. 3 zákona č. 71/1992 Zb.) o vrátení súdneho poplatku podľa § 11 nemôže súd rozhodnúť po uplynutí troch rokov od konca kalendárneho roka, v ktorom bol zaplatený. Táto úprava je však nespravodlivá, pretože častokrát dôvod na vrátenie súdneho poplatku vzniká v dôsledku prieťahov v konaní, kedy navrhovateľ sa rozhodne vziať späť návrh, pretože pre neho súdne konanie stratilo svoj zmysel.

Navrhovaná zmena:

- (i) Zákon o súdnych poplatkoch nebude obsahovať lehotu, do ktorej súd môže rozhodnúť o vrátení súdneho poplatku. Bude stanovená lehota 1 roka od rozhodnutia súdu o vrátení súdneho poplatku, po uplynutí ktorej, nebude možné vrátenie súdneho poplatku vymáhať.

Záver

Návrh komplexných zmien súdnictva v Slovenskej republike má systémovú povahu. Smeruje k del'be právomocí a kompetencií v celom súdnictve, k zvýšeniu nárokov na prácu sudcov, k väčšej transparentnosti rozhodovania súdov, k ochrane občanov pred súdnou zvoľou, k podstatnému zvýšeniu a urýchleniu vykonateľnosti práva, k zvýšeniu práv účastníkov súdneho pojednávania a ku korektnosti súdneho konania.

Podstatou reformy je rozčlenenie Najvyššieho súdu a Najvyššieho správneho súdu, ktoré oddeľuje správnu, občianskoprávnu a trestnoprávnu súdnu agendu, čo povedie k zvýšeniu výkonnosti a rýchlejšiemu rozhodovaniu súdov a zmena doteraz monokratickej prokuratúry jej vnútornou demokratizáciou a vonkajším začlenením do systému súdnictva.

Vytvorenie personálnych predpokladov pre kvalifikované, nezávislé a nestranné rozhodovanie súdov podstatne zvyšuje kvalitu práce sudcov, zvýšenie informovanosti vedie k väčšej transparentnosti rozhodovania súdov, a tým aj k zníženiu korupcie v súdnictve, zavedenie inštitútu námietky v OSP vedie k ochrane občanov pred súdnou zvoľou, stanovenie práva účastníka konania podať návrh súdu, aby určil lehotu na pojednávaní vedie k zrýchleniu občianskeho súdneho konania, zvýšenie práv účastníkov súdneho pojednávania k zvýšeniu miery spravodlivosti v občianskom súdnom konaní.

Reforma súdnictva používa rozličné nástroje. Niektoré môže realizovať samotné súdnictvo, ďalšie možno prijať rozhodnutím exekutívy, podstatné zmeny si vyžadujú zmenu zákonov a kľúčové zmeny vyžadujú prijatie ústavných zákonov, čo vyžaduje významnú mieru politickej a verejnej zhody.

Ambíciou publikácie je podnietiť komplexným návrhom zmien súdnictva verejnú a politickú diskusiu o potrebe reforiem druhej generácie, akou je povedľa reformy vzdelávania, kultúry a zdravotníctva aj reforma súdnictva, ktorej cieľom je podstatným spôsobom prispieť k tomu, aby sa právny štát stal na Slovensku štátom spravodlivým.

O autorovi

VALKO, Ernest (JUDr., PhD.) – je advokát. Vyštudoval Právnickú fakultu Univerzity Komenského v Bratislave, v roku 1974 urobil rigoróznú skúšku a v roku 2004 obhájil doktorát. V rokoch 1977 – 1979 bol odborným referentom v rezorte stavebníctva, v rokoch 1979 – 1988 vedúcim právneho odboru v rezorte stavebníctva, v roku 1989 arbitrom Štátnej arbitráže Slovenskej republiky, v roku 1990 námestníkom obchodného úseku koncernového podniku. V rokoch 1990 – 1991 bol podpredsedom Snemovne ľudu Federálneho zhromaždenia ČSFR a v roku 1992 predsedom Ústavného súdu ČSFR. Od roku 1993 až po súčasnosť je advokátom, zapísaným v zozname advokátov Slovenskej advokátskej komory, ako aj v zozname Českej advokátskej komory.

Od roku 1997 je zapísaný v zozname rozhodcov Rozhodcovského súdu Slovenskej obchodnej a priemyselnej komory, od roku 1998 v zozname správcov konkurznej podstaty vedenom Krajským súdom v Bratislave, v rokoch 1999 – 2005 bol členom Rady pre vysielanie a retransmisiu, v rokoch 1998 - 2002 pôsobil ako člen dozorných rád Istrobanky, a.s. a Slovenskej poisťovne, a.s., v rokoch 1999 - 2001 bol členom APS Consortium vedeného European Law & Policy Advisory Group, GbR (ELPA- Group), ktoré v rámci projektu PHARE poskytovalo právnu pomoc pri aproximácii legislatívy Slovenskej republiky, zameranej na krátkodobé a strednodobé priority Partnerstva pre vstup do Európskej únie.

Vykonával legislatívnu činnosť v rámci pripomienkového konania z hľadiska vecného a formálno-právneho, napríklad Zákon o štátnom podniku, Zákonník práce, Základné podmienky stavebných prác, od januára 1990 ako poslanec Federálneho zhromaždenia ČSFR, či už vo funkcii člena Ústavnoprávneho výboru alebo podpredsedu Snemovne ľudu, zvýraznenú spravodajstvom novely Zákonníka práce, Hospodárskeho zákonníka, Ústavného zákona o čs. federácii (Kompetenčný zákon), ústavného zákona o Listine základných práv a slobôd, ústavného zákona o referende, Obchodného zákonníka.

Je autorom a spoluautorom celého radu odborných článkov publikovaných v odborných časopisoch (napr. Bulletin slovenskej advokácie, Justičná revue, Právní rozhledy, EMP - časopis o českom a európskom práve, Obchodné právo).